

**Ajuntament
de Barcelona**

*Tercera Tinència d'Alcaldia
Drets Socials*

Plaça Sant Jaume, s/n, 1r pis
Edifici Nou
08002 Barcelona

Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona. 2016-2020

1. Introducció	6
1.1. Marc normatiu	7
1.2. Planificació estratègica per fer front al sensellarisme	8
1.3. De l'atenció a les persones sense llar a la lluita contra el sensellarisme	9
Cap a un model de lluita contra el sensellarisme centrat en la persona	12
Cap a la prevenció estructural	13
1.5. La lluita contra el sensellarisme en perspectiva de gènere	15
Les dones i les polítiques d'atenció a les persones sense llar	19
Sensellarisme femení i violència	20
Transversalitat de gènere en la lluita contra el sensellarisme	21
2. Metodologia d'elaboració	21
3. Diagnosi	22
3.1. L'exclusió residencial i el sensellarisme a Barcelona	22
Increment de la pressió sobre els recursos residencials adreçats a persones sense llar	23
Dispersió territorial de la pernocta a la via pública desigual	25
La punta de l'iceberg de l'exclusió residencial	26
Temps d'estada al carrer	28
3.2. L'atenció a les persones sense llar a Barcelona	29
4. Pla d'actuació	29
EIX 1. Reconeixement de drets i protecció de les persones en situació de carrer	30
Obj 1.1. Garantir la seguretat de les persones en situació de carrer	30
1. Impulsar mesures de prevenció dels delictes d'odi contra les persones sense sostre i l'aporofobia	30
2. Sensibilitzar els els cossos de seguretat sobre la realitat de les persones en situació de carrer i sobre les seves necessitats i drets	30
Obj 1.2. Garantir la cobertura de les necessitats bàsiques de les persones sense domicili.	31
3. Garantir l'accés als serveis d'higiene de les persones sense domicili. Revisar l'adequació quantitativa i geogràfica dels serveis d'higiene per a persones sense sostre	31
4. Impulsar i fer seguiment de l'ampliació de WC a l'espai públic a Barcelona	31
5. Elaborar un mapa d'actors que distribueixen alimentació i establir relació amb les entitats	31
6. Potenciar la funció relacional i de vincle dels menjadors socials ampliant horaris i vinculant-los als centres de dia	32
Obj 1.3. Fer efectius els drets polítics de les persones sense domicili	32
7. Millorar el procediment administratiu d'empadronament sense domicili.	32
8. Definir una campanya per promoure la participació de les persones sense llar en els procediments electorals	32
9. Reforçar els mecanismes de denúncia dels abusos patits per les persones sense llar.	32

10. Donar continuïtat al grup de treball sobre sensellarisme del CMBS	32
Obj 1.4. Promoure l'accés a la cultura i l'oci de les persones sense llar	33
11. Fer campanya amb els treballadors i treballadores d'equipaments públics generalistes sobre les necessitats i els drets de les persones sense sostre	33
12. Promoure la participació en esdeveniments culturals	33
Obj 1.5. Facilitar la mobilitat de les persones sense sostre i sense llar	33
13. Distribuir títols bonificats del transport en funció de determinats requisits	33
EIX 2. Prevenció del sensellarisme en procesos de desinstitucionalització	33
Obj 2.1. Evitar que persones extutelades de la DGAIA quedin en situació de carrer	33
14. Establir un conveni d'actuació amb els Equips Funcionals d'Infància (EFI)	33
15. Potenciar que s'atengui a les persones extutelades en els seus llocs d'origen evitant-ne el desarrelament i trasllats innecessaris a Barcelona	34
Obj 2.2. Evitar que la sortida del sistema penitenciari es converteixi en factor de sensellarisme	34
16. Revisar els recursos d'acompanyament en la sortida de centres penitenciaris	34
17. Estudiar la possibilitat de crear un programa d'acompanyament comunitari a persones excarcerades sense domicili	34
Obj 2.3. Evitar que la tutela de persones immigrants per part de les administracions es converteixi en factor de sensellarisme	34
18. Obrir mecanismes de coordinació amb altres administracions que generen desplaçaments de persones immigrants a Barcelona	34
19. Obrir mecanismes de coordinació amb entitats i administracions que acompanyen persones refugiades i demandants d'asil polític	34
Obj 2.4. Evitar que les persones que reben altes hospitalàries quedin en situació de carrer	35
20. Establir un protocol en les altes de centres Socio-Sanitaris de persones sense domicili	35
21. Crear un protocol específic d'altes per a persones amb problemes de salut mental sense domicili	35
EIX 3. Salut i accés al sistema sanitari	35
Obj. 3.1. Garantir l'accés al sistema sanitari de les persones sense domicili	35
22. Establir un registre de casos d'obstacles en l'admissió de persones sense sostre als serveis sanitaris	35
23. Realitzar sessions de formació a personal mèdic i social de CUAP i CAP	35
Obj. 3.2. Garantir l'accés a una atenció sanitària adequada en l'àmbit de la salut mental	36
24. Ampliació de l'Equip de Salut Mental en Sense Sostre (ESMESS)	36
25. Obertura d'un nou centre residencial per persones sense sostre amb problemes de salut mental	36
26. Incrementar els recursos en acompanyament emocional a les persones ateses en recursos	36
EIX 4. Reduir el nombre de persones que cauen en situacions d'exclusió residencial severa (polítiques preventives) i minimitzar el temps que les persones passen en situació de carrer (evitar el sensellarisme de llarga durada).	36
Obj. 4.1. Eliminar el sensellarisme de carrer de llarga durada i reduir el temps que les persones sense sostre passen en situació de carrer	36

27. Ampliar la capacitat d'actuació i atenció del Servei d'Inserció Social (SIS)	36
28. Crear un programa específic de detecció i intervenció del SIS als intercanviadors de transport	37
29. Crear nous espais de vinculació (equipaments no residencials, espai SIS, CANE)	37
30. Eliminar el temps d'espera per a l'entrada als centres de primera acollida (CPA)	37
31. Ampliar els programes de Housing First	38
32. Establir una reserva d'habitatges per a situacions de sensellarisme en els contingents d'habitatge social adjudicats per l'Ajuntament de Barcelona	38
33. Dissenyar una metodologia de vinculació de baixa exigència al CANE	38
Obj. 4.2. Reduir la recaiguda de persones que surten de situacions de sense sostre	38
34. Crear programes d'acompanyament en l'accés a l'habitatge	38
35. Crear un programa d'habitatges compartits amb intervenció social de baixa intensitat	39
36. Crear un protocol de notificació al SIS de sortides inesperades del sistema d'atenció	39
37. Impulsar un projecte per desenvolupar plans ocupacionals per persones en situació de vulnerabilitat a Barcelona Activa	39
Obj. 4.3. Detectar les situacions de risc de sensellarisme de forma primerenca	39
38. Establir mecanismes de col·laboració i prevenció amb l'IMSS	39
39. Iniciar un programa comunitari de detecció de risc d'exclusió residencial severa	39
EIX 5. Model d'allotjament i d'accés a l'habitatge	40
Obj. 5.1. Adequar la cartera de serveis a les necessitats de les persones (per millorar la qualitat de vida de les persones i evitar l'exclusió)	40
40. Obrir un nou equipament per nois i noies ex-tutelats	40
41. Obrir un nou equipament per a persones amb problemes de salut mental	40
42. Revisar i flexibilitzar la temporalitat en l'estada en els equipaments	40
43. Revisar el model d'intervenció i acompanyament en pisos d'inclusió	40
44. Obrir espais per al debat sobre el model residencial i d'allotjament de la XAPSLLB	40
Obj. 5.2. Millorar les condicions de vida als equipaments i evitar-ne la massificació	40
45. Impulsar un programa de reformes estructurals dels centres residencials en base a les recomanacions i propostes del grup de treball sobre sensellarisme del CMBS	40
EIX 6. Reduir el risc de sensellarisme vinculat a l'exclusió administrativa de les persones immigrants	41
Obj. 6.1. Coordinar els esforços d'entitats i administració municipal perquè ningú sigui exclòs de l'atenció social pel seu origen o nacionalitat	41
46. Identificar les limitacions en l'atenció a les persones sense sostre en situació administrativa irregular per part de l'administració	41
47. Establir espais de coordinació entre entitats i administració municipal per a l'atenció als casos d'exclusió administrativa	41
Obj. 6.2. Crear itineraris específics per la regularització de persones sense llar en situació administrativa irregular	41

48. Crear espais de coordinació amb Barcelona Activa i promoció econòmica	41
49. Explorar l'auto-ocupació a través d'iniciatives cooperatives que permetin processos de regularització	41
EIX 7. Generar coneixement per millorar les polítiques i per transformar la precepció social del sensellarisme	42
Obj. 7.1. Incorporar la perspectiva de gènere en les reformes dels equipaments residencials col·lectius previstes	42
50. Aplicar les recomanacions resultants del grup de treball sobre dones al carrer	42
51. Crear places en habitatges individuals de llarga durada reservades per a dones	42
Obj. 7.4. Garantir la perspectiva de gènere en l'elaboració de protocols de prevenció de la violència	42
52. Incorporar els serveis d'atenció a les dones víctimes de violència en el procés d'elaboració de protocols contra la violència cap a les persones sense sostre	42
EIX 8. Generar coneixement per millorar les polítiques i per transformar la precepció social del sensellarisme	42
Obj. 8.1 Combatre l'estigma social de les persones sense sostre i sense llar	42
53. Realitzar una campanya comunicativa de sensibilització de la XAPSLL	42
54. Difondre les recomanacions i la guia per al tractament mediàtic del sensellarisme	43
55. Impulsar el treball comunitari entre els equips de carrer (municipals i d'entitats)	43
56. Generar espais de sensibilització ciutadana a través dels recomptes	43
Obj. 8.2. Ampliar el coneixement de la XAPSLL sobre totes les formes de sensellarisme que afecten les persones de la ciutat	43
57. Realitzar un recompte anual de persones dormint al carrer i en equipaments	43
58. Realitzar un informe diagnòstic cada dos anys que permeti recollir les dades i aportar nou coneixement i anàlisi sobre la situació del sensellarisme a la ciutat.	43
59. Publicar un número de la Revista Barcelona Societat dedicat al sensellarisme	43
60. Incorporar a les dades anuals que recull la XAPSLL dades sobre tots les categories ETHOS	43
61. Realitzar i compartir l'avaluació independent del programa "Primer la llar"	44
62. Compartir coneixement sobre els assentaments a la XAPSLL	44
63. Editar i publicar un informe de diagnòstic del funcionament dels serveis del programa municipal d'atenció a les persones sense llar de l'Ajuntament de Barcelona	44
EIX 9. Coresponsabilitat i treball en xarxa	44
Obj. 9.1. Facilitar el coneixement mutu entre les entitats de la XAPSLL i dels recursos que la ciutat posa al servei de les persones sense llar	44
64. Incrementar el coneixement de la Xarxa: dinamitzar la circulació d'informació.	44
65. Impulsar un projecte de base de dades compartida de persones usuàries de serveis	44
66. Debatre i elaborar un model d'intervenció social amb persones sense sostre i sense llar a Barcelona	45

Obj. 9.2. Establir mecanismes d'interlocució i d'incidència de la XAPSLL amb altres administracions públiques	45
67. Crear espais de coordinació i diàleg amb els serveis sanitaris (Generalitat de Catalunya)	45
68. Crear espais de coordinació i diàleg amb els cos dels Mossos d'Esquadra seguretat	45
69. Crear espais de coordinació i diàleg amb la Direcció General d'Institucions Penitenciàries	45
69. Crear espais de debat a la XAPSLL per fixar una estratègia compartida de comunicació de l'impacte de la legislació d'estrangeria sobre el sensellarisme a la ciutat	45
5. Compromisos municipals i recursos econòmics	45
5.1. Inversions previstes 2016-2019	46
5.2. Previsió de creixement del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar	46
Creixement en equipaments	46
Creixement del programa Primer la Llar (Housing First)	47
Creixement i millores en els serveis d'intervenció social a l'espai públic	47
Millores en el nou contracte del Servei d'Inserció Social	47
Millores en el nou contracte de l'Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars (OPAI)	48
5.3. Recerca i coneixement	50

1. Introducció

El Programa d'Actuació Municipal 2016-2019 fixa un seguit d'objectius amb relació directa amb la lluita contra el sensellarisme. Entre ells destaquen la voluntat expressada en el PAM de fer front a l'exclusió habitacional dels col·lectius més vulnerables, d'assegurar els mínims vitals a tota la població i d'articular uns serveis socials bàsics d'atenció integral prioritant l'autonomia personal.

En el procés participatiu d'elaboració del PAM fins a 28 propostes ciutadanes relacionades amb la millora de l'atenció a les persones sense llar, i fins a 1069 persones van participar en les diferents activitats deliberatives dirigides a orientar les polítiques municipals en matèria de lluita contra el sensellarisme. Les propostes s'agrupen sota una actuació concreta consistent en l'impuls d'un pla d'actuació contra el sensellarisme que revisi les actuacions que porten a terme l'administració i les entitats socials de la ciutat¹.

L'interès de la ciutadania per la situació de les persones més intensament afectades per l'exclusió habitacional té una llarga trajectòria a Barcelona. Amb l'aprovació del Pla Municipal per a la Inclusió Social 2005-2010 i la signatura de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, i amb la posterior aprovació del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Sostre, l'Ajuntament de Barcelona va assumir el repte i el compromís d'ampliar els recursos i serveis per a les persones sense llar, de reforçar la orientació dels serveis cap a la construcció d'itineraris d'inclusió personals i de consolidar la seva col·laboració amb les entitats especialitzades de la societat civil a partir de la creació conjunta de la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar (XAPSL²).

La xarxa, de la qual formen part trenta-dues entitats d'acció social de la ciutat i el mateix Ajuntament, es va fundar amb l'objectiu principal d'enfortir la capacitat d'acció de la ciutat i amb la finalitat d'acompanyar les persones sense sostre en el procés de recuperació de la màxima autonomia personal i de restabliment de vincles interpersonals i socials.

El treball de la XAPSL ha servit per establir les bases d'una estratègia comuna entre la gran majoria d'actors socials que atenen a les persones sense llar a la ciutat. El present pla

---

¹ https://decidim.barcelona/pam/6/action_plans/5814

² Les entitats membres de la XAPSL (novembre de 2016) són: [ABD](#), [ACCEM](#), [Amics del Moviment Quart Món Catalunya](#), [Arrels Fundació](#), [Asociación de Alternativas, Motivación y Acompañamiento](#), [ADAMA](#), [Associació Dit i Fet](#), Associació per la Recerca i l'Acció Social Vinçle, [Associació per la reeducació i la reinserció social Lligam](#), [Associació Prohabitatge](#), [Associació Rauxa](#), [Associació Social Yaya Luisa](#), Caliu - Espai d'acolliment, [Càritas Diocesana de Barcelona](#), [Centre d'Acollida Assís](#), [Centre Obert l'Heura](#), [Companyia de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül](#), [Comunitat de Sant Egidí](#), [Congregació Serveis de la Passió - Llar Santa Isabel i Residència Maria Teresa](#), [Cooperativa Suara](#), [Creu Roja a Barcelona](#), [Filles Caritat Fundació Social](#), [Fundació Engrunes](#), [Fundació Iniciatives Solidàries](#), [Fundació IReS](#), [Fundació Mambré](#), [Fundació Maria Raventós](#), [Fundació Quatre Vents](#), [Fundació Salut i Comunitat](#), [Grup ATRA](#), [Parròquia Sant Miquel del Port - Projecte Sostre](#), [Progress](#), [Sant Joan de Déu - Serveis socials](#), Ajuntament de Barcelona.

vol formalitzar una estratègia de ciutat de la qual tots els actors es sentin participants i protagonistes.

Així mateix, el procés d'elaboració del pla ha comptat amb la participació de persones directament afectades per les formes més dures de sensellarisme que han debatut i aportat els seus coneixements i la seva experiència. El mes d'abril de 2016 es va constituir un grup de treball en el Consell Municipal de Benestar Social format per persones que han estat o són usuàries dels equipaments d'atenció a les persones sense llar de Barcelona. Aquest grup ha mantingut cinc sessions de treball sobre el pla.

1.1. Marc normatiu

El dret a l'habitatge i les eines per garantir-lo o per atendre a aquelles persones i famílies que en queden excloses està recollit en textos normatius de tots els nivells de govern.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya estableix a l'article 26 que els poders públics han de desenvolupar per llei un sistema de mesures que garanteixi l'accés a un habitatge digne. És la **Llei 18/2007**, de 28 de desembre, la que regula l'accés de tota persona a un habitatge digne i adequat a les diverses etapes de la vida de cadascú. Aquesta llei preveu la creació d'habitatges destinats a polítiques socials i mesures per afavorir-ne l'accés a col·lectius vulnerables.

La llei 18/2007 defineix el concepte sense llar com a la persona o la unitat de convivència amb manca manifesta d'un habitatge digne i adequat, ja que no disposa d'un domicili, viu al carrer o viu en un espai no apte com a habitatge, d'acord amb el que estableix aquesta llei, i pateix l'exclusió social efectiva a causa de barreres socials o de dificultats personals per viure de manera autònoma. També tenen la condició de sense llar les persones que han estat objecte d'un procés de desnonament motivat per la impossibilitat acreditada de satisfer el lloguer.

El **Decret 75/2014, de 27 de maig**, del Pla pel dret a l'habitatge, defineix els habitatges d'inserció i estableix que es destinin a persones amb problemes d'inserció, i a llogateres d'infrahabitatges i d'habitatges sobreocupats. També estableix que els col·lectius que requereixen especial atenció són persones sense llar, les dones afectades i amenaçades per la violència masclista, les persones amb drogodependències, les persones amb trastorns mentals, les persones perceptores de prestacions molt baixes, els joves extutelats i altres en situacions anàlogues que requereixen una atenció especial, tutela o suport especialitzat.

Quan persones o famílies es queden sense habitatge, la **Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials**, defineix que la garantia de les necessitats bàsiques per la subsistència i la qualitat de vida de les persones recau en el conjunt d'intervencions que anomenem serveis socials.

Les transferències públiques per fer front a les contingències que poden aparèixer al llarg de la vida estan regulades per la Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions de caràcter

econòmic. El text preveu que davant problemes sobrevinguts que impedeixin fer front a les despeses essencials per al manteniment propi o de les persones que integren la unitat familiar o de convivència. Les prestacions econòmiques d'urgència social tenen la finalitat d'atendre necessitats bàsiques com l'alimentació, el vestit i l'allotjament.

1.2. Planificació estratègica per fer front al sensellarisme

L'evident increment de les persones que es veuen obligades a dormir al carrer a les ciutats d'Europa en les darreres tres dècades ha evidenciat la extensió i el creixement de la vulnerabilitat social i les dures conseqüències de la incapacitat fer efectiu un dret a l'habitatge recollit a bona part dels textos constitucionals dels estats europeus. L'emergència social en la que es troben les persones que pernocten als carrers i la visibilitat que adopten pel fet d'estar a la via pública ha situat a l'agenda política la necessitat de desenvolupar estratègies específiques per combatre les formes més dures d'exclusió residencial.

Des de les institucions europees, les polítiques d'abordatge del sensellarisme s'emmarquen en l'Estratègia 2020 de lluita contra la pobresa i depenen de la Direcció General d'Ocupació i Assumptes Socials de la Comissió Europea. L'Estratègia Europa 2020 compromet a la UE a reduir en 20 milions el nombre de persones en situació de pobresa en els estats membres. La Comissió Europea en el seu *Social Investment Package*³ insta als estats membres a combatre l'exclusió residencial amb estratègies basades en la prevenció, a través de la revisió dels marcs reguladors dels desnonaments y llançaments, i amb l'aplicació d'estratègies "housing-led" d'atenció a les persones sense llar. Europa assumeix així que el pilar sobre el que s'hauria d'articular l'atenció a les persones sense llar és la provisió d'habitatge.

D'altra banda, aquest 2016, amb l'Acord d'Amsterdam, la UE posa en marxa un procés d'elaboració d'una Agenda Urbana Europea. Entre les quatre primeres temàtiques que s'abordaran es troben la pobresa urbana i l'habitatge⁴.

La constatació de l'emergència habitacional que es viu a moltes grans ciutats europees ha motivat l'interès de les institucions comunitàries per polítiques de contenció i prevenció de la pèrdua de l'habitatge i de reducció del sensellarisme. El 16 de gener de 2014, el Parlament Europeu va aprovar una Resolució⁵ que insta a la Comissió a que elabori una estratègia de la UE per a les persones sense llar (reiterant allò que ja exposava la Resolució del Parlament de 14 de setembre de de 2011). El text també encoratja als Estats Membres a dissenyar estratègies pròpies i els recorda la seva responsabilitat en les polítiques de lluita contra el sensellarisme i d'atenció a les persones sense llar.

Les estratègies a nivell nacional o estatal comencen a sorgir a la dècada dels 90. Al Regne Unit, la presència d'un elevat nombre de persones dormint als carrers dels nuclis urbans ha portat als diferents nivells de govern a desenvolupar plans i programes que serveixen per

³ <http://www.easpd.eu/en/content/social-investment-package>

⁴ <http://urbanagendaforthe.eu/>

⁵ Resolució del Parlament Europeu, de 16 de gener de 2014, sobre una estratègia de la UE per a les persones sense llar (2013/2994(RSP)). <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0043+0+DOC+XML+V0//ES>

coordinar i donar coherència a les diferents actuacions que s'estaven desenvolupant des dels 80 per abordar la situació de les persones sense sostre. Inspirant-se en els programes d'intervenció nord-americans, els plans supramunicipals britànics impulsen agendes i objectius compartits entre els diferents actors socials i promouen partenariats publico-privats en la prestació de serveis socials especialitzats.

L'estratègia nacional Sueca, per contra, es planteja objectius estructurals com la reducció dels desnonaments, les actuacions preventives dirigides a impedir la pèrdua de l'habitatge de famílies en risc de pobresa, i fixa amb precisió quines actuacions han de dur a terme els ens locals per cobrir les necessitats bàsiques entre les que es compta l'allotjament d'emergència.

Finlàndia, país referent pel seu èxit en la reducció del sensellarisme en les darreres dues dècades, ha centrat la seva estratègia en la creació d'un extens parc d'habitatge social a través de la cooperació entre els diferents nivells de l'administració i la implicació d'actors privats i del tercer sector.

Però en la majoria de països europeus les polítiques d'atenció a les persones sense llar han estat desenvolupades pels governs locals amb escassa coordinació supramunicipal. Els municipis han anat creant solucions habitacionals i serveis ad hoc per solucionar la falta d'accés a l'habitatge de persones i col·lectius en situacions estructurals d'exclusió. Albergs, centres residencials i pisos compartits amb suport i seguiment social, han anat engrandint la cartera de recursos d'allotjament social de les grans ciutats europees des de la dècada dels 80.

A l'Estat espanyol, la *Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar 2015-2020* (ENI-PSH), aprovada per Acord del Consell de Ministres de 6 de novembre de 2015, és el primer i únic marc de referència oficial al que es poden acollir les administracions locals i autonòmiques per dissenyar polítiques d'atenció a les persones sense llar. A la ENI-PSH el govern de l'estat proposa una arquitectura institucional bàsica per respondre a les situacions de les persones sense llar que decansa sobre les administracions locals i el Sistema Públic de Serveis Socials. L'estratègia es centra en l'atenció a persones que viuen situacions de sense sostre i sense habitatge⁶.

1.3. De l'atenció a les persones sense llar a la lluita contra el sensellarisme

---

⁶ Categories ETHOS 1 a la 7: 1. Persones vivint al ras; 2. Persones que passen la nit en albergs per a persones sense llar; 3. Persones que viuen en equipaments per a persones sense llar; 4. Persones que viuen en refugis per a dones; 5. Persones que viuen en equipaments residencials per a immigrants; 6. Persones en procés de sortida d'institucions; 7. Persones que reben suport de llarga durada (per haver estat sense llar)

Tradicionalment s'ha considerat que "els sense sostre" o "els sense llar" eren un col·lectiu amb característiques pròpies (malaltia mental, alcoholisme, drogodependències, estil de vida no adaptat), classificant les persones que viuen una situació en una categoria molt pròxima a la desviació social. Referir-se a la situació (el *sensellarisme*) enlloc de parlar de les persones sense llar suposa reforçar discursivament que no l'actuació d'administracions i entitats no es dirigeix a cap grup o col·lectiu sinó a combatre una situació que vulnera el dret a l'habitatge de les persones i assumir que allò que tenen en comú les persones sense llar és viure la situació d'exclusió residencial severa.

El sensellarisme s'identifica com una de les formes més extremes en que es manifesta la pobresa a les nostres ciutats, i les persones sense sostre, que fan vida les 24 hores a l'espai públic, són la part més visible del sensellarisme, però no l'única. L'exclusió residencial es manifesta en diferents intensitats en funció de la relació de les persones amb l'espai de que disposen per la seva vida personal. Qui viu en un centre residencial gestionat per entitats o per l'administració municipal, en una llar d'acollida o en un espai sense condicions d'habitabilitat, disposa d'un sostre però no d'una llar.

Per facilitar l'anàlisi de l'exclusió residencial, FEANTSA (la *Federació Europea d'Organitzacions Nacionals que Treballen per les Persones Sense Llar*) proposa una classificació de les situacions de privació d'habitatge que permet identifica diferents intensitats d'exclusió i trencar amb la distinció clàssica entre la societat majoritària que disposa d'un sostre i les persones que pernocten al carrer o a albergs per a sense llar. La tipologia de situacions, anomenada ETHOS (*European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*) planteja que l'accés a l'habitatge té tres dimensions: des del punt de vista físic consisteix en disposar d'un espai adequat que pertany exclusivament a una persona i a la seva família; des del punt de vista social: disposar d'un espai de privacitat per gaudir de les relacions socials; i des del punt de vista jurídic consisteix en disposar d'un títol de propietat o d'un contracte d'arrendament.

En funció de les condicions d'habitabilitat que té l'espai on viu una persona, la vida social i privada que permet i el règim legal d'utilització de l'allotjament es defineixen quatre situacions o categories:

- Sense sostre: quan la persona no disposa d'un espai físic per viure.
- Sense habitatge: quan la persona disposa d'un espai físic, encara que aquest no reuneixi les condicions necessàries de privacitat per considerar-lo un espai propi i que l'ocupant no en tingui la titularitat legal. Es considerarà una persona sense llar o sense habitatge aquella que pernocta en equipaments públics o d'entitats socials.
- Habitatge insegur: quan la persona disposa d'un espai físic on pot desenvolupar la seva vida privada però no té permís legal d'utilització de l'allotjament.
- Habitatge inadequat: quan la persona viu en un espai que no reuneix les condicions adequades per l'habitabilitat. Disposar per tant d'un espai físic on pot desenvolupar la seva vida privada, amb permís legal d'utilització o ostentant-ne la propietat, però amb les incomoditats derivades del deteriorament dels equipaments.

Aquestes quatre categories s'han operacionalitzat identificant tretze situacions concretes que cobreixen totes les formes de privació del dret a un habitatge digne. Val la pena

presentar la conceptualització de les diferents tipologies establertes en el marc de FEANTSA, donat que és la classificació que està sent adoptada arreu d'Europa per les entitats i per les administracions públiques per abordar el problema de l'exclusió residencial.

Classificació ETHOS

Situació	Categoria conceptual	Categoria operativa	Tipus d'allotjament
Sense llar	Sense sostre	1. Persones vivint al ras	1.1. Espai públic o exterior
		2. Persones que passen la nit en albergs per a persones sense llar	2.1. Refugi nocturn
	Sense habitatge	3. Persones que viuen en equipaments per a persones sense llar	3.1. Llars i albergs per a persones sense llar 3.2. Centres d'estada limitada 3.3. Allotjaments amb suport per moments de transició
		4. Persones que viuen en refugis per a dones	4.1. Refugis per a dones
		5. Persones que viuen en equipaments residencials per a immigrants	5.1. Centres de recepció o d'allotjament temporal 5.2. Allotjaments per a treballadors immigrants
		6. Persones en procés de sortida d'institucions	6.1. Centres penitenciaris 6.2. Institucions de tractament mèdic 6.3. Cases d'acollida per a infants i joves
		7. Persones que reben suport de llarga durada (per haver estat sense llar)	7.1. Residències per a persones grans que han passat per situació de sense llar 7.2. Centres residencials amb suport per a persones que han passat per situació de sense llar
Exclusió de l'habitatge	Habitatge insegur	8. Persones que viuen en un allotjament insegur	8.1. Amb amics o familiars 8.2. Relloguer 8.3. Ocupació il·legal d'immobles
		9. Persones que viuen sota amenaça de desnonament	9.1. En procés de desallotjament per impagament del lloguer 9.2. En procés d'execució hipotecària
		10. Persones que viuen sota amenaça de violència	10.1. Llars amb antecedents de violència domèstica o amb

			denúncies interposades a la policia
	Habitatge inadequat	11. Persones que viuen en estructures "no convencionals" i temporals	11.1. "Mobile homes", caravanes 11.2. Edificació "no convencional" 11.3. Estructures temporals
		12. Persones que viuen en habitatges insalubres	12.1. Habitatges no adequats per la vida quotidiana
		13. Persones que viuen en situació de garberament	13.1. Habitatges ocupats fins a condicions de garberament

Font: FEANTSA

La gravetat de les situacions de les persones sense sostre que dormen al carrer i l'increment d'aquesta realitat a la majoria de grans ciutats europees en les darreres tres dècades ha portat a les administracions municipals a crear dispositius especialitzats en el marc dels serveis socials i a la societat civil a crear o a impulsar organitzacions per fer-hi front. Durant les dècades d'expansió dels Estats del benestar i, posteriorment, fins als anys 90, els serveis socials s'han enfrontat al problema del sensellarisme posant el focus a la seva expressió al carrer, creant recursos residencials i dissenyant programes d'acompanyament social i tractament que, en molts casos, emulen el funcionament del sistema sanitari. Entenent que les persones sense sostre havien trencat la relació amb els mecanismes de protecció social en general i amb els serveis socials en particular, s'ha considerat que l'acollida d'emergència en albergs és un bon moment per establir vincles amb serveis socials aprofundint en la relació amb la persona usuària a través de la cobertura de les necessitats més bàsiques.

L'Ajuntament de Barcelona i la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar porta prop d'una dècada treballant per superar la perspectiva clàssica d'atenció a les persones sense llar. La visió de l'exclusió residencial com un continu de situacions de precarietat i de falta d'accés a l'habitatge, obliga a qüestionar la tradicional consideració del sensellarisme com una patologia social i a plantejar que allò que tenen en comú les persones que el pateixen és no disposar d'un habitatge. En conseqüència, si es vol combatre la situació de les prop de mil persones que dormen al carrer una nit qualsevol a la ciutat de Barcelona, caldrà dissenyar polítiques que, com a mínim considerin les problemàtiques que es descriuen a través de les categories ETHOS.

Cap a un model de lluita contra el sensellarisme centrat en la persona

Per refer la vida després de l'impacte d'haver-ho perdut tot i d'haver viscut al carrer, cal estabilitat econòmica, habitacional i emocional. D'aquí el bon resultat de les polítiques orientades a proporcionar habitatge estable com a primer punt del procés d'acompanyament social. Polítiques que usualment sota l'etiqueta "housing first" abandonen la idea de que l'habitatge autònom és el colofó d'un procés d'inclusió monitoritzat per professionals.

L'aprenentatge que es deriva del funcionament dels projectes "housing first" es concreta en el que podem anomenar polítiques "housing led", que orienten la praxi professional dels serveis socials i de les entitats cap a la reconstrucció de la llar en el seu sentit ampli. Es cerca l'apoderament de la persona a través de l'estabilitat vital i residencial i la disposició d'espais de reconstrucció dels vincles afectius i socials. Les metodologies d'intervenció social s'han de transformar limitant l'exercici de funcions de control i col·locant a les persones professionals en funcions d'acompanyament i respecte per les decisions i l'autonomia de la persona atesa.

Aquest respecte ha de ser també aplicable al treball de primer contacte o a la relació de l'administració i les entitats assistencials amb les persones que romanen en una situació de carrer. També des de la perspectiva dels drets, cal garantir el dret a la ciutat de qui considera que les alternatives que se li ofereixen a la seva quotidianitat sense sostre no són preferibles a dormir al ras. Aquesta garantia és concreta en la lluita contra polítiques d'expulsió i desplaçament de les persones sense sostre, en un accés efectiu als serveis higiènics i a l'aigua potable, i en el manteniment de portes obertes d'entrada als circuits assistencials de manera directa i sense esperes ni mesures disuasòries.

L'apoderament a través del respecte també s'ha de concretar en l'escolta activa de les persones que sempre han estat considerades objecte de polítiques. L'impuls de mesures per a l'exercici dels drets polítics, l'establiment de mecanismes de queixa i denúncia d'abusos i vulneracions de drets, de la creació d'espais de participació i codecisió en les entitats, i l'articulació d'espais de participació directa de les persones afectades en el disseny de les polítiques municipals.

Cap a la prevenció estructural

La ciutat de Barcelona, com gairebé totes les grans ciutats europees, acumula vint anys de creixement progressiu dels recursos destinats a l'atenció a les persones sense sostre. L'increment de les places en equipaments, l'ampliació de la cartera de serveis públics i privats, i la innovació en les metodologies d'intervenció social, han evolucionat en paral·lel al creixement de l'exclusió habitacional i del nombre de persones que es veuen obligades a dormir al carrer. Atendre a les persones sense sostre i sense llar i establir polítiques que permetin reduir dràsticament el nombre de persones en situació de carrer és un compromís polític ineludible en la lluita contra les desigualtats i la pobresa a la nostra ciutat. Però les polítiques focalitzades en revertir els efectes de l'exclusió residencial han d'anar acompanyades per polítiques preventives que aturin el fluxe de persones cap al sensellarisme.

La literatura tècnica i acadèmica sobre la prevenció de l'exclusió residencial en diferencia tres nivells⁷:

1. La prevenció primària, que comprèn les actuacions dirigides a combatre les causes estructurals de la precarietat habitacional i reduir el risc de sensellarisme entre la població afectada per processos d'empobriment o d'exclusió social.

---

⁷ Shinn, M., Baumohl, J., & Hopper, K. (2001). The prevention of homelessness revisited. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 1(1), 95-127.

2. La prevenció secundària, en la que es classifiquen les actuacions adreçades a persones o llars en risc immediat de quedar-se sense habitatge.
3. La prevenció terciària, en la que s'agrupen les actuacions que tenen com objectiu generar mecanismes d'accés a un habitatge estable a persones sense llar per evitar-ne recaigudes.

Dels molts factors que interaccionen que per definir el risc de les persones de patir exclusió residencial severa, els factors estructurals han esdevingut clau per explicar l'increment del nombre de persones sense sostre i sense llar a les ciutats europees. Els mercats de treball i de l'habitatge exclouen de manera sistemàtica i permanent a una part de la població dels grans nuclis urbans. L'economia de les ciutats globals està sotmesa als processos de financiarització que superen la capacitat d'actuació de municipis, entitats supramunicipals i estats. L'atracció de turistes i professionals amb alts ingressos a la ciutat tensa els preus del lloguer a l'alça. Mentrestant, els salaris baixen, les ocupacions en la indústria turística segueixen la seva cursa cap a la precarietat, i l'atur de llarga durada s'estén.

Alhora, els fluxos migratoris generats per la destrucció de l'habitatge de milions de persones arreu del món tenen com destí final grans ciutats com Barcelona. La combinació dels moviments transfronterers i d'unes polítiques migratòries cada cop més restrictives condemnen a l'exclusió administrativa a una proporció creixent dels habitants d'aquestes ciutats. Una exclusió administrativa que suposa un important obstacle per accedir a un habitatge o per mantenir una certa estabilitat habitacional.

Les actuacions desenvolupades tradicionalment per entitats o per serveis municipals especialitzats s'emmarquen en l'atenció directa a les persones en situació d'exclusió residencial o en els àmbits de la prevenció terciària, mentre que les polítiques de prevenció primària i secundària, quan existeixen, són competència d'altres sectors de l'administració local o de l'àmbit supramunicipal.

La reflexió sobre la cronificació de les situacions més extremes de sensellarisme y les recaigudes de les persones ateses ha portat als serveis d'atenció a plantejar-se, en les darreres dues dècades, estratègies de prevenció terciària buscant metodologies d'atenció social més exitoses a l'hora d'aconseguir que les persones que han viscut al carrer assoleixin estabilitat econòmica, habitacional i emocional. Millorar la cooperació entre els diferents nivells d'intervenció (carrer, equipaments i serveis socials territorials), articular una cartera de serveis que col·loqui a la persona al centre i provoqui un canvi constant de referents i un itinerari interminable de recurs residencial en recurs residencial, o prioritzar les polítiques d'allotjament que facilitin l'accés a una llar de manera estable (housing first i housing led policies), serien algunes de les polítiques de prevenció terciària que s'estan portant a terme a les grans ciutats europees.

Les polítiques de prevenció secundària han rebut un important impuls a partir de la recent crisi hipotecària. La pressió de les desnonaments i llançaments sobre les ciutats ha obligat a entitats i administració local a ampliar considerablement els real·lotjaments ràpids a les llars afectades i les ajudes d'emergència per al pagament de l'habitatge. Aquestes actuacions tenen l'objectiu d'evitar que la pèrdua de l'habitatge comporti que les persones afectades passin una sola nit al carrer. Aquestes polítiques es situen habitualment lluny de l'àmbit

d'actuació de les entitats que atenen a les persones sense llar i dels serveis socials especialitzats. Frenar les trajectòries d'exclusió que porten al carrer sol ser una funció atribuïda als serveis socials bàsics o assumida dins estratègies més generalistes de suport a situacions de pobresa de les entitats socials.

La incidència sobre els factors estructurals causants de les diferents formes de sensellarisme s'emmarquen competencialment en nivells supramunicipals o, com a mínim requereixen un important esforç de coordinació entre diferents nivells d'actuació pública. L'increment del parc d'habitatge públic de lloguer, un sistema de garantia de rendes que reduís dràsticament la pobresa severa i el creixement de les desigualtats entre la població més empobrida i el lliandar de risc d'exclusió, i un canvi d'orientació de les polítiques migratòries, reduïen la pressió sobre els recursos per persones sense llar de manera significativa. Un objectiu al que també ens podríem aproximar amb una coordinació interadministrativa en els processos de desinstitucionalització que assegurés que l'internament en un hospital o un centre penitenciari no fos el pas previ a quedar-se sense sostre, i amb l'establiment d'estratègies de detecció de riscos i anticipació als serveis socials i sanitaris.

L'estatègia de Barcelona per lluitar contra el sensellarisme pren com a punt de partida les estructures i el coneixement existents a la ciutat en la atenció a les persones sense sostre i sense llar, però vol superar la perspectiva de l'atenció incorporant estratègies de prevenció primària i secundària i coordinant l'esforç de l'administració municipal i de les entitats socials amb les administracions supramunicipals per consolidar actuacions de prevenció estructural. L'horitzó desitjable hauria de ser el d'un sistema de protecció social que incideix sobre les causes estructurals en el que existissin dispositius de transició després de situacions d'institucionalització perquè ningú quedés desemparat sense habitatge, i en el que quan fracassessin els mecanismes de protecció generalistes s'activessin unes polítiques d'atenció a les persones afectades que prioritzessin el manteniment de la seva autonomia i de les seves xarxes de relació.

1.5. La lluita contra el sensellarisme en perspectiva de gènere

Les dones estan sobrerrepresentades entre les persones més empobrides del planeta⁸. A Barcelona i a Catalunya les dones pateixen una major vulnerabilitat davant la pobresa que els homes^{9 10 11}. Però malgrat que la pobresa té rostre de dona, el sensellarisme es considera una problemàtica que afecta majoritàriament homes. Una perspectiva restringida

---

⁸ ONU, Consell Econòmic i Social, "Examen i avaluació de l'aplicació de la Declaració i Plataforma d'Acció de Pequín i els resultats del vint-i-tresè període extraordinari de sessions de l'Assemblea General. Informe del Secretari General"

⁹ Belzunegui i Valls (2014) mostren a l'informe [La pobresa en España desde una perspectiva de gènere](#) com la convergència de la taxa de risc de pobresa entre homes i dones que s'ha donat a Espanya en els darrers anys de crisi, es deu a l'empitjorament de la situació econòmica de les famílies i no considera la distribució intrafamiliar dels recursos. A través de metodologies que aproximen el risc de pobresa sota supòsit d'independència personal, els autors conclouen que la taxa de risc de pobresa és poc sensible a les desigualtats entre homes i dones i que les dones segueixen patint amb més intensitat i freqüència la pobresa.

¹⁰ Belzunegui, A. (2012). Socialització de la pobresa en España. *Barcelona: Icaria*.

¹¹ Sarasa, S., & Sales, A. (2009). Itineraris i factors d'exclusió social. *Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Síndica de Greuges de Barcelona. Recuperado de, 20(04), 2015*.

del fenomen ens porta a preguntar-nos per què a la nostra ciutat la feminització de la pobresa conviu amb l'evidència de que només entre un 9% i un 11% de les persones sense sostre que dormen als carrers de Barcelona són dones.¹²

Però el sensellarisme té moltes cares i, malgrat que les més visibles són majoritàriament masculines, no és cert que sigui un problema social que no afecti a les dones. El sensellarisme femení és menys visible perquè es manifesta fora de la via pública. Les dones protagonitzen formes d'exclusió residencial vinculades a l'àmbit privat, el sensellarisme que es viu de portes endins, situacions de precarietat habitacional que no tenen presència a la via pública però que limiten la capacitat de dur a terme un projecte de vida autònom i les possibilitats de sortir de situacions de pobresa extrema.

Els processos d'exclusió residencial que porten al sensellarisme operen de diferent manera entre les dones que entre els homes. Malgrat la preocupant manca de dades oficials sobre el sensellarisme femení a la UE (www.womeshomlessness.org), recerques realitzades a diferents països i ciutats permeten apuntar algunes de les causes de la reduïda presència de dones dormint al carrer arreu d'Europa i ens alerten sobre la invisibilitat de l'exclusió residencial femenina.

Investigacions realitzades a Irlanda¹³, als Estats Units i a Anglaterra¹⁴ coincideixen en concloure que les dones demanen l'ajuda dels serveis socials per resoldre problemes d'habitatge només quan fallen les xarxes de suport d'amics i familiars. En el cas de les dones amb menors a càrrec, el rebuig al monitoreig per part dels serveis socials, la por a perdre la capacitat de decisió sobre la relació amb fills i filles o a perdre'n la custòdia, són factors que expliquen que, en primera instància, es cerquin solucions informals. En el cas de les dones soles, unes relacions personals més sòlides que les masculines i la consegüent capacitat de mobilitzar el propi capital social ajuden a no arribar a situacions de carrer o les xarxes de refugis i albergs. Les dones, pels rols de gènere que històricament se'ls han assignat, mantenen vincles socials més sòlids amb l'àmbit familiar i amb les amistats. La pluralitat de rols en els que es desenvolupa la seva vida quotidiana sembla dotar-les d'una major capacitat de mobilitzar recursos relacionals¹⁵ que, en moments d'extrema precarietat podrien protegir-les d'acabar al carrer¹⁶. D'altra banda, la identificació de l'home i el seu rol està molt més vinculat al mercat laboral i a la obtenció d'ingressos. Un trencament o exclusió del mercat laboral es relaciona amb més freqüència a una percepció subjectiva de

---

¹² Sales, Albert; Uribe, Joan; Marco, Inés (2015) [*Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona: evolució i polítiques d'intervenció.*](#) Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona

¹³ Mayock, P., Sheridan, S., & Parker, S. (2012). Migrant women and homelessness: the role of gender-based violence. *European Journal of Homelessness*.

¹⁴ Passaro, J. (2014). *The unequal homeless: Men on the streets, women in their place*. Routledge.

¹⁵ Bourdieu, P. (2000). *La dominación masculina*. Anagrama.

¹⁶ Escudero Carretero, M. J. (2003). Mujeres sin hogar en Granada. Un estudio etnográfico. *Colección Feminae de la Editorial Universidad de Granada*.

fracàs personal, i amb trastorns emocionals i psicològics que ocasionen amb més freqüència un trencament amb les xarxes familiars i socials¹⁷.

Si bé el recurs a amistats, familiars o persones conegudes, pot ser per les dones un factor de protecció respecte les situacions més extremes d'exclusió residencial, les pròpies xarxes de relació informals col·loquen a les dones que no poden accedir a un habitatge en situacions d'exploació i de precarietat que constitueixen també formes de sensellarisme amb un impacte sobre el seu benestar i sobre la seva estructura d'oportunitats a l'hora de construir un projecte de vida digne¹⁸. Situacions difícils de quantificar i de detectar com ara viure en pisos sobreocupats sense contracte, confiant en la bona voluntat de qui les acull, estar-se en una habitació de relloguer sense cap seguretat jurídica i sense capacitat de demostrar la residència, o refugiar-se a casa de familiars que també viuen situacions de vulnerabilitat social, amb les tensions que això comporta.

L'orientació clàssica de les polítiques d'atenció a persones sense llar i una visió restringida del fenomen del sensellarisme han limitat la capacitat de sistematitzar dades i de generar coneixement sobre els processos d'exclusió residencial de les dones. A Barcelona, les dades que recull anualment la XAPSLL revelen una forta sobrerepresentació masculina de les categories ETHOS que han constituït tradicionalment l'objecte d'intervenció de les entitats i serveis especialitzats en l'atenció a les persones sense sostre. Segons la XAPSLL, al 2015 de les persones que dormien al carrer al voltant d'un 11% eren dones. Així mateix, de les que pernoctaven en albergs i equipaments d'emergència les dones constituïen un 14% del total de persones usuàries. En els equipaments residencials col·lectius i centres que ofereixen un seguiment social més intensiu, les dones eren un 20% del total de residents. En els pisos d'inclusió i altres habitatges compartits amb suport professional, eren dones un 23%. I entre les persones que vivien en habitacions de relloguer o pensions gràcies al finançament d'alguna entitat o dels serveis socials, la proporció de dones era del 30%.

Seguint la definició de sensellarisme que es desprèn de la classificació ETHOS, les dades de la XAPSLL són molt precises en la comptabilització de persones que es troben en les categories més properes a la situació de carrer però presenten llacunes importants a l'hora d'aproximar-se a les situacions d'exclusió residencial que tradicionalment no eren considerades per les polítiques d'atenció a persones sense llar. En aquest sentit, manquen dades de les categories "Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i demandants d'asil", "Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomiadat/da en un termini definit sense un habitatge d'acollida disponible", "Viure sota amenaça de desnonament", "Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella", "Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació", "Viure en un habitatge massificat".

¹⁷ Sales, Albert; Uribe, Joan; Marco, Inés (2015) [Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona: evolució i polítiques d'intervenció](#). Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona

¹⁸ Baptista, I. (2010) Women and Homelessness, in: E. O'Sullivan, V. BuschGeertsema, D. Quilgars and N. Pleace (Eds.) Homelessness Research in Europe (Brussels: FEANTSA).

El sensellarisme femení és un fenomen diferent al masculí i que el seu anàlisi topa amb les dificultats per recollir dades de l'exclusió residencial que es viu fora de la via pública i de la intervenció dels serveis socials. Adoptar una definició àmplia del sensellarisme com la que proposa FEANTSA a través de la definició de categories ETHOS obliga a dissenyar polítiques que incideixin en la realitat de les persones que viuen en habitatges massificats o no apropiats, sota amenaça de desnonament, o a les portes de sortir d'una institució residencial o de la presó sense habitatge disponible a l'exterior. En conseqüència a adoptar una perspectiva preventiva, sovint oblidada pels serveis d'atenció a les persones sense llar, i a parar atenció als processos d'exclusió residencial protagonitzats per les dones.

Nombre de persones sense llar a la ciutat de Barcelona. Classificació ETHOS. 11 de març de 2015

Categories operatives	Total persones	Nombre d'homes	Nombre de dones	Nombre de menors de 18 anys (nois i noies)	
Sense sostre	1. Viure en un espai públic o a la intempèrie (1)	693	89,03%	10,97%	0,00%
	2. Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta de dia en un espai públic	252	85,71%	14,29%	0,00%
Sense habitatge	3. Viure en albergs o centres per a persones sense llar. Allotjaments temporals.	511	68,69%	19,96%	11,35%
	4. Viure en refugis per a dones.	4	0,00%	50,00%	50,00%
	5. Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i als demandants d'asil.	<i>nd</i>			
	6. Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomiadat/da en un termini definit sense un habitatge d'acollida disponible.	<i>nd</i>			
	7. Viure en un allotjament amb recolzament sostingut per a persones sense llar.	481	58,63%	23,28%	18,09%
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer.	424	52,59%	30,90%	16,51%
	9. Viure sota amenaça de desnonament.	<i>nd</i>			
	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de família o	<i>nd</i>			

	parella.				
Habitatge inadequat	11. Viure en estructures temporals o no convencionals (2)	434	54,61%	23,73%	21,66%
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació.	nd			
	13. Viure en un habitatge massificat.	nd			
TOTAL		2799	68,81%	20,08%	11,11%

(1) Proporció d'homes, dones i menors, segons els contactes realitzats pel Servei d'Inserció Social de l'Ajuntament de Barcelona durant el mes de març de 2015

(2) Proporció d'homes, dones i menors contactats en assentaments pel Servei d'Inserció Social de l'Ajuntament de Barcelona durant l'any 2014.

Font: Sales et. al. 2015

Les dones i les polítiques d'atenció a les persones sense llar

Al centrar-se en situacions de sensellarisme altament masculinitzades, les polítiques d'atenció a persones sense llar han definit una cartera de serveis i unes metodologies d'intervenció que s'adapten millor a necessitats vinculades a estils de vida tradicionalment masculins que estils de vida femenins. Els patrons de comportament de dones i homes quan viuen situacions d'exclusió residencial i la seva relació amb els recursos residencials d'emergència estan condicionats pel fet que aquests allotjaments hagin estat pensats per residents masculins i estiguin ocupats majoritàriament per homes. La sensació de por i de falta d'intimitat que ocasiona la manca de llar persisteix, de manera molt intensa, entre les dones que han de fer ús d'aquest tipus de recursos¹⁹.

A la incomoditat material de residir en un entorn masculí es suma la doble estimatització que pateixen les dones sense sostre. A l'estigma propi de la seva situació de pobresa viscuda al carrer se suma la que prové del suposat abandonament del seu rol de cuidadora en l'àmbit domèstic. L'erosió fins a la ruptura de les relacions familiars és viscuda com a fracàs personal per les dones sense sostre i pel seu entorn. Aquesta ruptura es perpetua i s'agreuja quan els equipaments residencials dificulten o impedeixen la reconstrucció d'aquests vincles. La inexistència de mantenir espais de intimitat en els recursos habitacionals públics i privats provoca que el reestabliment de les relacions familiars es distancii en el temps. Quan la persona atesa no pot considerar l'equipament la seva llar difícilment el convertirà en un espai d'intimitat.

Investigacions realitzades a Suècia²⁰ també apunten que les dones eviten els albergs i recursos habitacionals d'emergència social per persones sense sostre per l'estigma social que vincula la vida al carrer amb la prostitució. Entrevistes realitzades a dones que han

¹⁹ Sales, Albert; Uribe, Joan; Marco, Inés (2015) [Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona: evolució i polítiques d'intervenció](#). Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona

²⁰ Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E., & Pleace, N. (2010). Homelessness and Homeless Policies in Europe: Lessons from Research.

passat per una situació de sense sostre a Barcelona evidencien que es percep fortament aquesta vinculació entre la prostitució i les dones en situació de sense sostre.

Les estratègies de lluita contra el sensellarisme engegades en països pioners inclouen investigar quines són les barreres que expulsen a les dones dels serveis i recursos residencials per persones sense sostre. La invisibilitat de les dones sense llar a la via pública i als recursos especialitzats no pot ser pretext per no considerar els drames derivats de l'exclusió habitacional femenina en el disseny de polítiques.

Sensellarisme femení i violència

La violència masclista i el sensellarisme femení mantenen un estreta relació, en especial quan ens fixem en les situacions de carrer²¹. On s'ha estudiat aquesta relació, la proporció de dones que vivien al carrer i que havien viscut situacions de violència per part de les seves parelles és revelava molt elevada. A Suècia, tot apunta a que escapar de les agressions físiques per part de la parella es la primera causa de viure situacions de sense sostre per les dones. En els treballs realitzats a Barcelona s'evidencia que la necessitat de trencar amb els espais i les xarxes socials coneguts per tal de fugir d'una situació de violència masclista debiliten la capacitat de les dones de recórrer a alternatives informals per tal de mitigar una situació temporal d'exclusió residencial²².

Al Regne Unit, una dona en risc de ser víctima de violència de gènere, es reconeguda legalment com persona sense llar²³. Aquest reconeixement és clau per accedir de manera prioritària a habitatge social però estudis recents indiquen que les dones migrants casades amb ciutadans del Regne Unit segueixen sent altament vulnerables a situacions de sensellarisme derivades de la violència de gènere pel risc d'enfrontar-se a la pèrdua del permís de residència i un procés de repatriació²⁴.

Un cop al carrer, la violència i la pressió sexual segueixen sent problemes que perceben amb major intensitat dones que homes. La por i la sensació d'inseguretat semblen ser factors determinants per buscar estratègies alternatives a dormir a l'espai públic i, fins i tot, a acceptar un suport institucional rebutjat mentre les xarxes socials de suport havien estat efectives²⁵. Les dones que han viscut en períodes més o menys curts en situació de carrer relaten situacions d'assetjament més o menys freqüents i més o menys intenses. La pressió sexual que reben aquestes dones és alta, sigui física o verbalment. Sovint, les dones que

---

²¹ Baptista, I. (2010) Women and Homelessness, in: E. O'Sullivan, V. BuschGeertsema, D. Quilgars and N. Pleace (Eds.) Homelessness Research in Europe (Brussels: FEANTSA).

²² Sales, Albert; Uribe, Joan; Marco, Inés (2015) [Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona: evolució i polítiques d'intervenció](#). Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona

²³ Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E., & Pleace, N. (2010, December). Homelessness and homeless policies in Europe: Lessons from research. In *Conference on Homelessness* (Vol. 9, p. 10).

²⁴ Mayock, P., & Sheridan, S. (2012). Women's 'journeys' to homelessness: Key findings from a biographical study of Homeless Women in Ireland. *Women and Homelessness in Ireland, Research Paper, 1*.

²⁵ Escudero Carretero, M. J. (2003). Mujeres sin hogar en Granada. Un estudio etnográfico. *Colección Feminae de la Editorial Universidad de Granada*.

dormen al carrer recorren a estratègies de grup per augmentar la seva sensació de seguretat, tant agrupant-se amb altres dones com integrant-se en grups d'homes.

Les dones residents en equipaments també expressen freqüentment haver estat víctimes de situacions d'assetjament sexual i gairebé sempre afirmen sentir-se en risc²⁶.

Transversalitat de gènere en la lluita contra el sensellarisme

Desenvolupar polítiques per lluitar contra el sensellarisme amb perspectiva de gènere requereix considerar el fenomen en la seva complexitat i ampliar la comprensió dels processos d'exclusió social. Les actuacions preventives que detectin i combateixin l'exclusió residencial que pateixen les persones que viuen en infrahabitatges, en pisos sobreocupats o en habitacions de relloguer, fan visibles a les dones sense llar alhora que eviten el degoteig de més persones a situacions de carrer.

En el disseny de les mesures adreçades a qui ja no disposa d'habitatge, un plantejament centrat en la persona i no en la cartera de serveis facilita una atenció amb perspectiva de gènere, de més qualitat i respectuosa amb la dignitat de les persones. Dirigir les polítiques a la provisió d'habitatge com a primer pas del procés de vinculació amb els serveis socials no només s'ha mostrat una estratègia més efectiva que la que inicia la intervenció en albergs i equipaments residencials col·lectius. Els programes "housing first" o la creació d'unitats conviviales petites i amb un alt component d'autogestió presenten clars avantatges per a que les dones que s'han quedat sense llar reconstrueixin els vincles socials.

Les reivindicacions del feminisme de "posar la vida y les persones en el centre" ens poden ajudar visibilitzar les necessitats diferenciades entre homes i dones, però també a fer una proposta d'actuació pública que tingui present la complexitat de la situació que viuen les persones sense llar, i les múltiples necessitats de cadascuna de les persones que es queda sense llar, no tan sols materials (habitatge i alimentació) sinó també emocionals i psicològiques.

2. Metodologia d'elaboració

El procés d'elaboració del Pla ha comptat amb els següents espais de participació, elaboració i consens de propostes:

Debat obert a la ciutadania i recull de propostes del procés d'elaboració del PAM. En el marc del procés d'elaboració del PAM es va realitzar un debat de ciutat sobre sensellarisme el 30 de març de 2016, que va comptar amb la participació de 60 persones entre les quals es comptaven professionals i voluntariat d'entitats, persones que havien patit o estaven patint situacions de sensellarisme, i ciutadania interessada en la problemàtica.

Deliberació per part dels **equips municipals**: reunions específiques i elaboració d'informes per part de cadascun dels serveis del Departament d'Atenció a Persones Vulnerables i del

---

²⁶ Sales, Albert; Uribe, Joan; Marco, Inés (2015) [Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona: evolució i polítiques d'intervenció](#). Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona

Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic. El procés es va iniciar al maig de 2016 i va finalitzar el mes d'agost. Tretze equips municipals van participar-hi:

- Direcció d'Intervenció Social a l'Espai Públic
  - SIS Detecció
  - SIS Tractament
  - SISFA- Rom
  - OPAI
- Direcció d'Atenció a Persones Vulnerables
  - Centres Primera Acollida (Zona Franca, Sarrià, Nou Barris)
  - Centres de mitja estada (Meridiana, Hort de la Vila, Creu dels Molers, Horta, Sta. Lluïsa Marillach, Can Planes).
  - Centres de dia (Meridiana, Poble Sec, Horta, Sta. Lluïsa Marillach)
  - Serveis higiene
  - Habitatge inclusió (equip)
  - Programa "Primer la llar" (equip)
- Altres serveis rellevant pel seu coneixement de la situació:
  - Centre Atenció Nocturna d'Emergències (CANE)
  - Centre d'Urgències i Emergències Socials (CUESB)
  - Servei de Gestió de Conflictes (SGC)

Deliberació, elaboració de propostes i presa d'acords per part de les entitats membres de la **XAPSL**. El seguiment del procés s'ha realitzat des de la Comissió Permanent i s'han portat a terme quatre sessions de treball obertes a totes les entitats durant els mesos de setembre i octubre de 2016, en la que s'han debatut i formulat les propostes que després han estat ratificades a la reunió plenària de l'11 de novembre de 2016.

S'ha constituït un **grup de treball de persones que han passat per situacions de sensellarisme** que ha debatut i presentat les seves propostes en el marc del Consell Municipal de Benestar Social des de l'Abril. Aquest grup, format per 18 persones, ha realitzat 6 sessions de treball entre abril i novembre de 2016.

- 1a sessió, 28 d'abril: Presentació i benvinguda amb la Tinència d'Alcaldessa de Drets Socials
- 2a sessió, 23 de maig: Sessió de treball sobre equipaments residencials amb responsables municipals.
- 3a sessió, 4 de juliol: Sessió de treball sobre polítiques d'habitatge amb responsables municipals.
- 4a sessió, 14 de setembre: Sessió de treball interna del grup per la formulació de propostes.
- 5a sessió, 4 d'octubre: Sessió de treball interna del grup per la formulació de propostes sobre equips d'atenció a carrer i polítiques comunicatives per lluitar contra l'estigmatització.
- 6a sessió, 23 de novembre: Discussió de l'esborrany del Pla.

3. Diagnosi

3.1. L'exclusió residencial i el sensellarisme a Barcelona

Des del 2008, la XAPSLL ha treballat per consolidar un sistema de recollida de dades que permeti fer seguiment de la situació del sensellarisme a la ciutat de Barcelona i de les actuacions que entitats i administració porten a terme per atendre a les persones afectades per l'exclusió residencial severa. L'any 2008, les entitats de la XAPSLL i l'Ajuntament van realitzar un primer recompte de les persones que dormien al carrer i en allotjaments dirigits a l'atenció de persones sense sostre. Es van recollir indicadors sociodemogràfics bàsics i es van realitzar breus enquestes a una part de les persones contactades al carrer. 700 persones voluntàries van fer possible disposar de la primera lectura de la situació del sensellarisme a la ciutat realitzada en una sola nit a fi d'evitar duplicitats en la comptabilització.

L'any 2011, es va realitzar un segon recompte, en el que van participar 750 persones voluntàries. Un cop més, es tractava de disposar del nombre de persones que pernoctaven als carrers i en equipaments especialitzats en una sola nit a la ciutat. Aquest recompte va ser el punt de partida per als successius informes de diagnosi del sensellarisme realitzats el 2013 i el 2015, en els que els que la XASPLL va seguir recollint sistemàticament el nombre i els perfils sociodemogràfic de les persones allotjandes en recursos en una nit, substituint els recomptes ciutadans per estimacions realitzades a partir de les dades del Servei d'Inserció Social (SIS) de l'Ajuntament de Barcelona.

El 18 de maig de 2016, entitats i Ajuntament, en el marc de la XAPSLL, han reprès els recomptes d'una nit amb la intenció de garantir una sèrie de quatre anys que permeti fer seguiment de l'evolució del nombre de persones en situació de carrer complementant les dades i el coneixement de que disposa el SIS a través de la seva tasca quotidiana de detecció i atenció.

La tasca de diagnosi no només ha estat un dels projectes clau de coordinació i coproducció de polítiques de la XAPSLL, també ha permès a la ciutat de Barcelona disposar de dades força completes sobre l'evolució de la problemàtica i ha permès generar espais per compartir informació i coneixement entre tots els actors compromesos en l'atenció a les persones sense sostre i sense llar. L'estat de situació que es presenta en els propers paràgrafs completa els informes publicats per la XAPSLL amb els resultats del recompte de 2016 i altres dades proporcionades per diferents serveis municipals.

Increment de la pressió sobre els recursos residencials adreçats a persones sense llar

A la ciutat de Barcelona, entre 2008 i 2016, el nombre de persones dormint en recursos residencials especialitzats d'entitats socials i de l'administració municipal ha crescut un 60%, de les 1.190 allotjades en recursos de diferents tipus l'11 de març de 2008 a les 1.907 del

	2008		e de 2011				2016		
Persones dormint al carrer	658	562	838	726	870	715	693	941	892
Assentaments (segons informes del SIS)	265	265	695	695	595	423	434	383	383
Persones allotjades en recursos residencials de la XAPSLL	1.190	1.190	1.258	1.258	1.451	1.562	1.672	1907	1907
Total persones sense llar	2.113	2.017	2.791	2.679	2.916	2.700	2.799	3231	3182

Fonts: Recomptes realitzats per la XAPSLL. Registres i informes del SIS

Dispersió territorial de la pernocta a la via pública desigual

Quatre districtes concentren el 72% de les persones que pernocten a la via pública. Ciutat Vella, Eixample, Sants- Montjuic i Sant Martí, són els districtes amb un nombre més elevat de persones dormint al carrer. La seva distribució no obeeix a la ubicació dels recursos assistencials sinó a la disposició dels intercanviadors de transport i a la centralitat urbanística i econòmica dels districtes.

Nombre de persones localitzades dormint al carrer en el recompte del 18 de maig de 2016 per districtes. Barcelona

	HOMES	DONES	DESCONEGUTS	TOT. PERSONES	LOCALITZACION S
CIUTAT VELLA	157	8	20	185	117
EIXAMPLE	150	15	55	220	147
SANTS	103	7	34	144	61
LES CORTS	39	4	2	45	28
SARRIÀ-SANT GERVASI	41	2	15	58	43
GRÀCIA	37	1	10	48	28
HORTA-GUINARDÓ	21	0	6	27	21
NOU BARRIS	18	6	6	30	17
SANT ANDREU	15	1	2	18	15
SANT MARTÍ	97	8	30	135	81

Parcs i Jardins	26	4	0	30	7
TOTAL	704	56	180	940	566

Font: XAPSLL

La punta de l'iceberg de l'exclusió residencial

Les 3000 persones sense llar (més de 900 dormint al ras i més de 2.000 en equipaments) comptabilitzades per la XAPSLL en el recompte de 18 de maig de 2016 són la part més visible de l'exclusió residencial severa a la ciutat.

Quan recollim tots els casos d'exclusió habitacional coneguts per les diferents administracions públiques durant el 2014, arribem a comptabilitzar a més de 12.000 persones que han patit situacions tipificades entre les categories ETHOS. Les fines línies que separen les situacions d'habitatge insegur, habitatge inapropiat, sense habitatge i sense sostre, es poden traspasar amb molta facilitat.

Estimació dels casos d'exclusió residencial a Barcelona segons categories ETHOS. 2014.

Categories operatives		Nombre de casos	Font
Sense sostre	1. Viure en un espai públic o a la intempèrie	1.542	Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de persones detectades al llarg de l'any pels equips de carrer.
	2. Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta de dia en un espai públic	1.599	Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de persones ateses als centres de primera acollida (CPA) al llarg de l'any 2014.
Sense habitatge	3. Viure en albergs o centres per a persones sense llar. Allotjaments temporals.	1.614	Departament d'Atenció a Persones Vulnerables de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de persones acollides en centres residencials al llarg de l'any.
	4. Viure en refugis per a dones.	233	Departament de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de dones ateses a recursos d'acolliment d'urgència (144), al nombre de dones ateses en recursos d'acolliment d'urgència per tràfic d'èssers humans amb fins d'explotació sexual (25) i al nombre de dones acollides en pensions

			ateses al SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acolliment de Dones) per violència masclista o de gènere ateses en pensions (64).
	5. Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i als demandants d'asil.	424	Departament d'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de persones usuàries de l'Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars (OPAI) derivades a recursos residencials (232) i al nombre de persones allotjades en pensions i pensions socials (192).
	6. Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomodat/da en un termini definit sense un habitatge d'acollida disponible.	nd	
	7. Viure en un allotjament amb suport sostingut per a persones sense llar.	401	Departament d'Atenció a Persones Vulnerables de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de persones ateses en habitatges d'inclusió municipals del Programa Sense Sostre (inclosos els 10 del programa Primer la Llar "Housing First") (333). I Departament d'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre de persones allotjades en pisos d'inclusió de l'Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars (OPAI) (68).
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer amb recursos propis	3.266	Consorci de l'Habitatge de Barcelona. Dada referent al nombre de casos/unitats de convivència en habitacions rellogades (2.279) i al nombre de casos/unitats de convivència en altres supòsits (987).
	9. Viure sota amenaça de desnonament.	1.958	Consorci de l'Habitatge de Barcelona. Dada referent al nombre d'expedients d'emergència per ordre de desnonament (311) i al nombre d'ajuts d'especial urgència per pagaments pendents en l'habitatge (1.647).

	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella.	1.169	Departament de Feminismes i LGTBI. Dada referent al nombre de dones ateses per violència masclista al SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acolliment a dones víctimes de violència masclista o de gènere) no acollides en places residencials.
Habitatge inadequat	11. Viure en estructures temporals o no convencionals.	247	Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic de l'Ajuntament de Barcelona. Dada referent al nombre d'unitats familiars usuàries del Servei d'Inserció Social per a Famílies del col·lectiu ROM (82)*. Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars. Dada referent al nombre d'unitats familiars ocupants d'assentaments irregulars (165).
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació.	369	Consorci de l'Habitatge de Barcelona. Dada referent al nombre de casos/unitats de convivència en habitatges no habitables, no accessibles, amb ràtio inadequada o habitatges en ruïna
	13. Viure en un habitatge massificat.	82	Consorci de l'Habitatge de Barcelona. Dada referent al nombre de casos/unitats de convivència
TOTAL		12.904	

Temps d'estada al carrer

Les dades del Servei d'Inserció Social (SIS) de l'Ajuntament de Barcelona ens permeten estimar el temps d'estada al carrer de les persones que pernocten al ras. El SIS comptabilitza els mesos que les persones contactades pel servei han viscut al carrer al llarg de la seva vida. Les xifres recollides corresponen doncs a l'acumulat de temps al carrer i no al darrer episodi.

De les 1.634 persones contactades pel SIS dormint als carrers de la ciutat durant el 2015, el 76,4% han passat més d'un any en aquesta situació al llarg de la seva vida.

Temps d'estada al carrer de les persones contactades per SIS Detecció. 2015.		
	Fr.	%
< 3 mesos	12	0,7
3-6 mesos	85	5,2

6-12 mesos	288	17,6
12-36 mesos	821	50,2
> 36 mesos	428	26,2
Total	1.634	100
Mitjana temps al carrer	30,9 mesos	

3.2. L'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Malgrat la pressió, en els darrers anys, l'aposta per equipaments petits i pel tracte personalitzat es consolida. Al creixement dels pisos d'inclusió i l'aparició del programa "Primer la llar" es suma la posada en marxa d'equipaments col·lectius amb espais de privacitat individuals o familiars, desplaçant la inversió cap a centres residencials orientats a donar servei respectant la diversitat i l'autonomia de les persones ateses.

Persones allotjades als equipaments per a l'atenció de persones sense llar segons tipus . Barcelona, 2008-2015

	Març 2008	Març 2009	Març 2010	Març 2011	Novemb re 2011	Març 2012	Març 2013	Març 2014	Març 2015
Centres residencial	500	489	489	488	515	515	608	711	767
Pisos	182	213	239	247	342	348	344	498	481
Pensions	224	176	142	152	120	177	155	160	169
Habitacions relloguer (3)	284	412	404	343	279	521	344	192	255
Total	1.190	1.290	1.274	1.230	1.256	1.561	1.451	1.561	1.672

Font: Sales et. al. 2015

Nombre de persones allotjades en recursos de la XAPSLL la nit del 18 de maig de 2016 segons tipus d'allotjament. Barcelona

	Homes	Dones	Menors
Centre residencial	616	501	12
Habitació de relloguer o pensió	533	243	114
Pis	758	437	161
Total	1907	1181	287

Font: XAPSLL

4. Pla d'actuació

Les actuacions previstes comprometen a l'equip de govern de l'Ajuntament de Barcelona en dos nivells. Una part central del desplegament del pla suposa la revisió, millora i ampliació dels serveis que depenen de la Direcció de Serveis d'Intervenció Social (direcció ubicada a l'Àrea de Drets Socials i de la que depenen el Departament d'Atenció a Persones Vulnerables i el Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic). Però el pla també compromet altres àrees de l'administració municipal, com urbanisme, mobilitat o seguretat i prevenció i la conjunt de l'Ajuntament com actor en una xarxa de relacions institucionals que ha de coordinar-se i co-responsabilitzar a altres administracions públiques.

Així mateix, el plantejament d'un pla de ciutat respon a la voluntat de situar a l'Ajuntament de Barcelona en un paper de facilitador de la coproducció de polítiques amb les entitats socials de la XASPLL que expressen a través d'aquest Pla els seus compromisos d'actuació i les línies que regiran el treball conjunt en la lluita contra el sensellarisme en el període 2016-2020.

El Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona s'estructura en 9 eixos estratègics, 24 objectius i compren 70 actuacions que es detallen a continuació.

EIX 1. Reconeixement de drets i protecció de les persones en situació de carrer

Obj 1.1. Garantir la seguretat de les persones en situació de carrer

1. Impulsar mesures de prevenció dels delictes d'odi contra les persones sense sostre i l'aporofòbia

En els darrers anys, el Centre Assís ha treballat activament en el marc del projecte HATENTO²⁸ per denunciar el creixement de l'aporofòbia i la situació d'alta vulnerabilitat de les persones sense sostre davant la violència física.

Segons el darrer estudi de l'Observatori Hatento, gairebé la meitat de les persones sense sostre entrevistades havien estat víctimes de delictes d'odi.

La XAPSLL, amb el lideratge del Centre Assís impulsarà la creació de protocols de prevenció i atenció a les víctimes i crearà espais de debat i treball conjunt amb forces i cossos de seguretat.

2. Sensibilitzar els cossos de seguretat sobre la realitat de les persones en situació de carrer i sobre les seves necessitats i drets

Durant el darrer any, les tècniques municipals responsables dels serveis d'intervenció social en l'espai públic han estat realitzant formacions específiques a la Guàrdia Urbana sobre la realitat de les persones en situació de carrer.

---

²⁸ <http://hatento.org/>

Es compartirà el contingut d'aquestes sessions de formació amb la resta de la XAPSELL, es farà partícips d'aquestes formacions a les entitats i es proposarà a la Generalitat de Catalunya replicar-les amb el cos dels Mossos d'Esquadra.

Obj 1.2. Garantir la cobertura de les necessitats bàsiques de les persones sense domicili.

3. Garantir l'accés als serveis d'higiene de les persones sense domicili. Revisar l'adequació quantitativa i geogràfica dels serveis d'higiene per a persones sense sostre

La comissió d'higiene de la XAPLL ha elaborat un estudi sobre l'adequació a les necessitats dels serveis d'higiene per a persones en situació de vulnerabilitat social de la ciutat. L'estudi constata que és un servei molt ben valorat tant a nivell general com en concret de cada equipament i que les persones que fan us del servei mantenen una fidelitat amb el recurs, contràriament amb la impressió que és tenia, les persones es fidelitzen a un servei i no canvien.

Sovint, els serveis higiènics són la porta d'accés a una primera atenció social i/o una detecció de situacions d'extrema vulnerabilitat.

Les entitats de la XAPSELL milloraran el treball en xarxa per evitar que les persones usuàries dels serveis hagin d'explicar la seva situació a professionals diversos i per millorar la capacitat d'establir vincles de confiança que permetin l'acompanyament social.

Per garantir l'accés a aquests serveis, a partir de l' 1 de gener de 2017, els serveis higiènics de l'ajuntament obriran dissabtes i festius entre setmana.

Diverses entitats han ampliat els horaris durant el 2016.

4. Impulsar i fer seguiment de l'ampliació de WC a l'espai públic a Barcelona

Les persones que passen molt temps a l'espai públic són les més afectades per l'absència de WC públics i gratuïts a la ciutat de Barcelona. Sovint s'enfronten situacions personalment molt desagradables i a sancions.

La XAPSELL farà seguiment del compromís municipal d'ampliar la disponibilitat de WC públics a la ciutat.

5. Elaborar un mapa d'actors que distribueixen alimentació i establir relació amb les entitats

Amb l'esclat de la crisi i l'increment de la sensibilitat per les situacions de pobresa, a Barcelona han crescut els col·lectius ciutadans i les entitats que reparteixen menjar preparat per consumir a la via pública. El volum d'aquestes iniciatives és indeterminat i la interacció entre demanda, oferta i necessitat és molt difícil d'establir.

Entre abril i agost de 2016, el Servei de Gestió de Conflictes de l'Ajuntament de Barcelona ha entrat en contacte amb tots aquests col·lectius i entitats, realitzant un estudi qualitatiu i quantitatiu amb la intenció de mapificar el fenomen i de posar a disposició de l'administració i la XASPLL aquest coneixement per ajustar oferta, demanda i necessitat, iniciant un procés de diàleg amb els actors socials implicats.

En funció de les conclusions de l'estudi es valorarà la pertinència d'ampliar les places de menjador en horari nocturn.

6. Potenciar la funció relacional i de vincle dels menjadors socials ampliant horaris i vinculant-los als centres de dia

Durant el 2017, tots els menjadors de titularitat municipal obriran durant el matí per facilitar la realització d'activitats i per generar espais de relació entre les persones usuàries.

Obj 1.3. Fer efectius els drets polítics de les persones sense domicili

7. Millorar el procediment administratiu d'empadronament sense domicili.

Durant el 2016, l'Ajuntament de Barcelona ha millorat el procediment administratiu per garantir l'empadronament a tots els habitants de la ciutat²⁹. Inclosos aquells que no disposen de domicili. L'empadronament sense domicili és un dret que obre les portes a l'atenció social per part de l'administració municipal i és el primer pas per fer efectius altres drets de ciutadania.

A finals de 2017, la XAPSLL farà una valoració conjunta de les millores, identificarà els problemes persistents i traslladarà a l'Oficina del Padró Municipal d'Habitants quins canvis considera necessaris per garantir el dret a la ciutat de les persones sense sostre i sense llar.

8. Definir una campanya per promoure la participació de les persones sense llar en els procediments electorals

Durant el 2018, les entitats de la XAPSLL realitzaran una campanya interna de comunicació a les persones ateses dels seus drets polítics i dels procediments per fer efectiu el dret a vot en les conteses electorals.

9. Reforçar els mecanismes de denuncia dels abusos patits per les persones sense llar.

Iniciar un procés de valoració conjunta de l'activitat de la Sindicatura de Greuges de Barcelona en la defensa dels drets de les persones sense llar de Barcelona en front de les administracions.

El procés serà impulsat per la XAPSLL designant un petit grup de persones responsables que rendiran comptes a la Comissió Permanent.

Les reunions amb l'equip de la Síndica s'iniciaran durant la segona meitat de 2017.

10. Donar continuïtat al grup de treball sobre sensellarisme del CMBS

El grup de treball sobre sensellarisme del Consell Municipal de Benestar Social es va crear amb la finalitat d'incorporar les aportacions al present pla de persones que haguessin patit l'exclusió residencial en primera persona i haguessin estat o fossin usuàries dels serveis de la XAPSLL.

La pròpia dinàmica d'interacció del grup amb altres actors socials a través del funcionament del CMBS i de treball conjunt amb responsables del Programa Municipal d'Atenció a persones sense llar porta a considerar-lo una eina de participació directa de les persones afectades que requereix de continuïtat.

---

²⁹ <http://ajuntament.barcelona.cat/premsa/2016/05/24/barcelona-reforca-el-circuit-de-padro-per-garantir-lempadronament-dels-residents-en-situacio-vulnerable/>

El grup realitzarà un seguiment de les actuacions previstes en aquest Pla i participarà de la dinàmica habitual del CMBS oferint la perspectiva de les persones que pateixen el sensellarisme en els temes tractats pel Consell.

La dinamització del grup recau en la secretaria tècnica del CMBS.

Obj 1.4. Promoure l'accés a la cultura i l'oci de les persones sense llar

11. Fer campanya amb els treballadors i treballadores d'equipaments públics generalistes sobre les necessitats i els drets de les persones sense sostre

Durant el 2018, la XAPSLL realitzarà una campanya activa sobre la realitat i les necessitats de les persones sense sostre i sense llar entre les persones treballadores de biblioteques, centres cívics i equipaments esportius públics.

12. Promoure la participació en esdeveniments culturals

Les entitats de la XAPSLL seguiran estenent la participació de les persones ateses en el teixit comunitari a través de la implicació en activitats culturals i festives.

Es continuarà impulsant l'extensió del programa Apropa Cultura.

Obj 1.5. Facilitar la mobilitat de les persones sense sostre i sense llar

13. Distribuir títols bonificats del transport en funció de determinats requisits

S'ampliarà la distribució de títols de transport públic per persones sense llar. L'Ajuntament de Barcelona impulsarà nous acords amb Transports Metropolitans de Barcelona ampliar els supòsits de gratuïtat del transport públic vetllant per la situació específica de les persones sense llar.

EIX 2. Prevenció del sensellarisme en processos de desinstitucionalització

Obj 2.1. Evitar que persones extutelades de la DGAIA quedin en situació de carrer

14. Establir un conveni d'actuació amb els Equips Funcionals d'Infància (EFI)

Els equips de la Direcció de Serveis d'Intervenció Social de l'Ajuntament de Barcelona revisaran la relació amb els Equips Funcionals d'Infància i proposaran nous protocols de detecció de situacions de risc.

15. Potenciar que s'atengui a les persones extutelades en els seus llocs d'origen evitant-ne el desarrelament i trasllats innecessaris a Barcelona

Els equips de la Direcció de Serveis d'Intervenció Social de l'Ajuntament de Barcelona sistematitzaran el coneixement de les situacions de persones extutelades que s'han vist

forçades a desplaçar-se a Barcelona i s'establiran mecanismes d'informació dels casos a les administracions supra-municipals i als municipis d'origen.

Obj 2.2. Evitar que la sortida del sistema penitenciari es converteixi en factor de sensellarisme

16. Revisar els recursos d'acompanyament en la sortida de centres penitenciaris

Durant el 2017, la XAPSELL revisarà els recursos que es destinen a persones excarcerades i la seva relació amb els recursos d'atenció a persones sense llar per tal d'identificar mancances i plantejar propostes a la Generalitat de Catalunya en el marc de l'elaboració de l'Estratègia Integral d'Atenció a Persones Sense Llar de Catalunya que s'iniciarà a mitjans del proper any.

17 Estudiar la possibilitat de crear un programa d'acompanyament comunitari a persones excarcerades sense domicili

Si l'Estratègia Integral d'Atenció a Persones Sense Llar de Catalunya aposta per la prevenció en els processos de desinstitucionalització i la Direcció General d'Institucions Penitenciàries accedeix a crear línies de col·laboració, les entitats de la XAPSELL impulsaran un projecte pilot d'acompanyament comunitari.

Obj 2.3. Evitar que la tutela de persones immigrants per part de les administracions es converteixi en factor de sensellarisme

18. Obrir mecanismes de coordinació amb altres administracions que generen desplaçaments de persones immigrants a Barcelona

La XAPSELL recollirà els casos de mobilitat forçada de persones immigrants cap a Barcelona que acaben en situacions de sensellarisme per tal d'obrir vies de cooperació entre administracions perquè les persones siguin ateses en les ciutats d'arribada.

19. Obrir mecanismes de coordinació amb entitats i administracions que acompanyen persones refugiades i demandants d'asil polític

La XAPSELL donarà a conèixer els seus serveis i el seu funcionament a les entitats i administracions que acompanyen persones refugiades i demandants d'asil a fi de prevenir trajectòries cap a situacions de carrer.

Obj 2.4. Evitar que les persones que reben altes hospitalàries quedin en situació de carrer

20. Establir un protocol en les altes de centres Socio-Sanitaris de persones sense domicili

Les entitats membres de la XAPSELL i l'Ajuntament de Barcelona impulsaran l'elaboració d'un protocol en les altes de centres socio-sanitaris en casos de persones sense domicili en

el marc de l'elaboració de l'Estratègia Integral d'Atenció a Persones Sense Llar de Catalunya.

21. Crear un protocol específic d'altres per a persones amb problemes de salut mental sense domicili

Les entitats membres de la XAPSLL i l'Ajuntament de Barcelona impulsaran l'elaboració d'un protocol en les altes de persones amb problemes de salut mental que no disposin de domicili en el marc de l'elaboració de l'Estratègia Integral d'Atenció a Persones Sense Llar de Catalunya.

EIX 3. Salut i accés al sistema sanitari

Obj. 3.1. Garantir l'accés al sistema sanitari de les persones sense domicili

22. Establir un registre de casos d'obstacles en l'admissió de persones sense sostre als serveis sanitaris

Per facilitar la col·laboració entre el Servei Català de la Salut i les entitats de la XAPSLL es crearà un registre de casos dels obstacles en l'admissió de persones sense sostre als serveis sanitaris. Amb l'objectiu de millorar els protocols a través d'exemples concrets es documentaran aquestes situacions per compartir-les amb les administracions supramunicipals competents.

23. Realitzar sessions de formació a personal mèdic i social de CUAP i CAP

Durant 2017 es realitzaran formacions específiques sobre la realitat i les necessitats de les persones sense sostre amb personal dels Centres d'Urgències d'Atenció Primària i dels Centres d'Atenció Primària de la ciutat, ampliant l'experiència iniciada per les tècniques del Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic de l'Ajuntament de Barcelona durant el 2016.

Obj. 3.2. Garantir l'accés a una atenció sanitària adequada en l'àmbit de la salut mental

24. Ampliació de l'Equip de Salut Mental en Sense Sostre (ESMESS)

L'actual Equip de Salut Mental en Sense Sostre, compost per set professionals i finançat pel Servei Català de la Salut, creixerà en set professionals més en una ampliació que assumirà l'Ajuntament de Barcelona a partir de 2017. El cost de l'ampliació serà de 387.000 euros anuals.

25. Obertura d'un nou centre residencial per persones sense sostre amb problemes de salut mental

A principis del 2017 es posarà en marxa un centre residencial per persones sense llar amb problemes de salut mental. Serà un centre concertat amb la Fundació Hospitalària Sant Pere Claver de 41 places, i l'Ajuntament de Barcelona hi assigna un pressupost anual de 1.149.750 euros.

26. Incrementar els recursos en acompanyament emocional a les persones ateses en recursos

Superar les situacions de sensellarisme requereix assolir estabilitat econòmica, habitacional i emocional. Es generaran espais per compartir experiències i bones pràctiques en l'acompanyament emocional de les persones ateses per les entitats de la XAPSELL.

EIX 4. Reduir el nombre de persones que cauen en situacions d'exclusió residencial severa (polítiques preventives) i minimitzar el temps que les persones passen en situació de carrer (evitar el sensellarisme de llarga durada).

Obj. 4.1. Eliminar el sensellarisme de carrer de llarga durada i reduir el temps que les persones sense sostre passen en situació de carrer

27. Ampliar la capacitat d'actuació i atenció del Servei d'Inserció Social (SIS)

El nou contracte del Servei d'Inserció Social de l'Ajuntament de Barcelona permetrà una sensible ampliació del servei a partir del 2017. Que passarà de 43 persones treballadores a 57. El pressupost anual del SIS creixerà dels 1.800.000 euros del contracte que finalitza amb l'any 2016 al 2.846.492,91 (segons l'adjudicació del nou contracte).

SIS Medi Obert, servei destinat a l'atenció al carrer de les persones afectades per situacions d'exclusió social greu que impliquin la pernocta a l'espai públic o activitats directament vinculades a situacions de pobresa extrema, s'ampliarà amb 11 educadors/es socials més (arribant a un equip de 28 educadors/es). S'incorpora a l'equip un/a psicòleg/a que farà primeres valoracions i contacte amb la xarxa de salut mental quan sigui necessari.

A nivell metodològic, s'amplia la mirada a dinàmiques d'exclusió social a l'espai públic (no només la pernocta al ras) i s'incorpora la dimensió comunitària.

SIS Atenció i Tractament, servei que exerceix de centre de serveis socials per a les persones sense domicili, també amplia la capacitat d'actuació. En el nou contracte s'incorporen les situacions d'infrahabitatge i sense vinculació territorial com a objecte del servei. El circuit d'intervenció serà el mateix que el d'un Centre de Serveis Socials, amb primeres acollides i seguiment/tractament.

Per reforçar la capacitat d'actuació dels dos equips, s'incorpora una figura d'assessoria jurídica, amb una dedicació de 6 hores setmanals, s'incorpora una figura d'assessorament mèdic, amb una dedicació de 6 hores setmanals. S'incorpora un suport administratiu a jornada completa.

28. Crear un programa específic de detecció i intervenció del SIS als intercanviadors de transport

SIS Medi Obert crearà un programa de detecció i intervenció social a les estacions de Sants i del Nord (i a l'estació de la Sagrera quan estigui en funcionament). Inspirant-se en l'experiència de l'equip del servei que ja actua a diari a l'Aeroport de Barcelona, treballar a les estacions permetrà detectar de manera ràpida situacions de vulnerabilitat.

29. Crear nous espais de vinculació (equipaments no residencials, espai SIS, CANE)

Es revisaran les metodologies per cercar la vinculació de les persones ateses en equipaments no residencials (com menjadors i dutxes). Els nous locals del SIS oferiran serveis de bugadaria, informació i connexió a internet. En els espais on s'ofereixin aquests serveis també es desplegaran metodologies de vinculació no intrusives i respectuoses amb l'autonomia de les persones.

30. Eliminar el temps d'espera per a l'entrada als centres de primera acollida (CPA)

Els centres de primera acollida haurien de ser la porta d'entrada al sistema d'atenció i donar un servei immediat a les persones que decideixin apropar-s'hi. En els darrers anys, la llista d'espera s'ha anat incrementant progressivament i, actualment no resulta possible donar entrada directa a les persones que es presenten a les portes. La causa d'aquesta situació és la falta de places deguda al col·lapse d'altres solucions d'allotjament i residència. La dificultat per accedir a altres equipaments, a habitatges d'inclusió o al mercat de l'habitatge, obliga a allargar el temps d'estada als CPA dels residents.

Amb la revisió del model residencial, es planteja com objectiu prioritari retornar als CPA la capacitat de donar resposta immediata sense ampliar-ne les places, apostant per invertir en la dignificació dels espais i l'ampliació d'altres recursos.

31. Ampliar els programes de Housing First

A l'hora de créixer en recursos, les entitats de la XAPSLL prioritzaran respostes residencials al sensellarisme basades en metodologies Housing First.

L'Ajuntament de Barcelona ha assolit durant el 2016 la posada en marxa de 50 habitatges en el programa Primer la Llar i financia 15 habitatges del programa Habitat de RAIS Fundació. Una de les principals dificultats del programa Primer la Llar és que el contracte iniciat a mitjans de 2015 obliga a les entitats gestores de llogar els pisos al mercat.

L'increment dels preus dels lloguers a la ciutat i la gran demanda ha fet que el creixement del programa fos més lent del que estava previst.

Durant 2017 i 2018, el programa Primer la Llar creixerà en 50 habitatges a través de la incorporació d'habitatge públic provinent del Patronat Municipal de l'Habitatge. Entre 2019 i 2020, es sumaran 50 pisos més al mateix programa.

32. Establir una reserva d'habitatges per a situacions de sensellarisme en els contingents d'habitatge social adjudicats per l'Ajuntament de Barcelona

Es definirà una quota per reservar habitatges del parc d'habitatges social que es generi a la ciutat per destinar a situacions de sensellarisme a través de contingents especials.

33. Dissenyar una metodologia de vinculació de baixa exigència al CANE

El Centre d'Atenció Nocturna d'Emergències, que s'obre durant tres mesos per l'operació fred, resulta un espai de baixa exigència al que es dona servei a persones que sovint es queden al marge de la resta del sistema d'atenció. Durant el 2016 s'han analitzat les potencialitats del CANE com a espai de vinculació a través de l'assistència sanitària i d'un acompanyament no directiu.

Al 2017 es realitzaran reformes de l'equipament, i al 2018 s'obrirà durant nou mesos l'any.

Obj. 4.2. Reduir la recaiguda de persones que surten de situacions de sense sostre

34. Crear programes d'acompanyament en l'accés a l'habitatge

Moltes entitats de la XAPSELL tenen llarga experiència en acompanyar a persones ateses en el procés de cercar sortides residencials autònomes: habitacions de lloguer, espais en pisos compartits o pisos de titularitat pròpia. Les grans dificultats per aconseguir uns ingressos estables a través del mercat laboral o del sistema de protecció social, el rebuig i la desconfiança per part dels propietaris, i la inversió econòmica inicial requerida per accedir a la titularitat d'un lloguer, són només alguns dels obstacles que han de vèncer les persones per sortir de l'exclusió residencial.

Entitats i ajuntament impulsaran projectes d'acompanyament en l'accés a l'habitatge, avaluant i compartint els resultats.

35. Crear un programa d'habitatges compartits amb intervenció social de baixa intensitat

Les dificultats per mantenir l'habitatge en condicions de mercat o la precarietat i inseguretat que genera viure en habitacions de relloguer, són factors de risc que poden desencadenar tornar a viure situacions d'exclusió residencial severa.

S'impulsaran programes d'habitatge compartit amb intervenció social de baixa intensitat per a persones que no requereixen un acompanyament social intens però que segueixen tenint dificultats per mantenir l'habitatge.

36. Crear un protocol de notificació al SIS de sortides inesperades del sistema d'atenció

Es crearà un protocol perquè els equipaments informin al SIS quan perdin el contacte amb persones ateses, per tal que els equips de carrer coneguin els casos un cop reprenguin la relació amb la persona en medi obert.

37. Impulsar un projecte per desenvolupar plans ocupacionals per persones en situació de vulnerabilitat a Barcelona Activa

Durant el 2016, la Direcció de Serveis d'Intervenció Social de l'Ajuntament de Barcelona i Barcelona Activa han revisat les eines per generar oportunitats d'ocupació a fi d'adaptar el seu funcionament a les necessitats de les persones en situació de vulnerabilitat social extrema. Durant el 2017 i el 2018, es realitzaran projectes pilot d'acompanyament en l'ocupació per a persones que surten de situacions de sensellarisme.

Obj. 4.3. Detectar les situacions de risc de sensellarisme de forma primerenca

38. Establir mecanismes de col·laboració i prevenció amb l'IMSS

L'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona impulsarà la creació de mecanismes d'identificació de situacions de risc de sensellarisme en els Centres de Serveis Socials i facilitarà la creació de mecanismes de col·laboració entre els Serveis Socials Bàsics i entitats.

39. Iniciar un programa comunitari de detecció de risc d'exclusió residencial severa

La XAPSLLB estudiarà exemples de programes comunitaris de detecció comunitària de risc de sensellarisme per portar a terme projectes pilot a Barcelona.

EIX 5. Model d'allotjament i d'accés a l'habitatge

Obj. 5.1. Adequar la cartera de serveis a les necessitats de les persones (per millorar la qualitat de vida de les persones i evitar l'exclusió)

40. Obrir un nou equipament per nois i noies ex-tutelats

L'Ajuntament de Barcelona obrirà durant el 2017 un nou equipament de 20 places per a joves sense llar a fi de fer front a les seves necessitats específiques. La posada en marxa d'aquest centre requerirà una ampliació del pressupost anual de 500.000 euros.

41. Obrir un nou equipament per a persones amb problemes de salut mental

A principis del 2017 es posarà en marxa un centre residencial per persones sense llar amb problemes de salut mental. Serà un centre concertat amb la Fundació Hospitalària Sant Pere Claver de 41 places, i l'Ajuntament de Barcelona hi assigna un pressupost anual de 1.149.750 euros.

42. Revisar i flexibilitzar la temporalitat en l'estada en els equipaments

La sobrecàrrega de la majoria de centres residencials ha obligat a revisar la temporalitat de l'estada en els centres. Les dificultats per trobar solucions residencials pròpies per part dels residents, ha incrementat la mitjana d'estada en tots els equipaments temporals i d'emergència. Es revisaran els criteris de temporalitat a fi de sistematitzar els criteris per

flexibilitzar els temps d'estada i per adequar aquests criteris a les necessitats de cada persona.

43. Revisar el model d'intervenció i acompanyament en pisos d'inclusió

El Departament d'Atenció a Persones Vulnerables impulsarà el debat per la revisió del model d'intervenció social i d'acompanyament en els pisos d'inclusió per garantir que les normatives i les metodologies s'ajustin a les necessitats de la gran diversitat de persones residents.

44. Obrir espais per al debat sobre el model residencial i d'allotjament de la XAPSELL

La XAPSELL debata sobre el model d'allotjament de la XAPSELL i establirà el marc de transició d'un sistema d'atenció social cap a un sistema d'accés a l'habitatge (priorització de les polítiques "housing led").

Obj. 5.2. Millorar les condicions de vida als equipaments i evitar-ne la massificació

45. Impulsar un programa de reformes estructurals dels centres residencials en base a les recomanacions i propostes del grup de treball sobre sensellarisme del CMBS

El Departament d'Atenció a Persones Vulnerables de l'Ajuntament de Barcelona impulsarà un programa de reformes metodològiques i d'inversions per millorar les condicions de vida als equipaments. Aquest programa prendrà com a base les recomanacions i propostes del grup de treball sobre sensellarisme del CMBS, que ja s'ha reunit amb les responsables dels serveis en diverses ocasions entre l'abril de i el novembre de 2016.

EIX 6. Reduir el risc de sensellarisme vinculat a l'exclusió administrativa de les persones immigrants

Obj. 6.1. Coordinar els esforços d'entitats i administració municipal perquè ningú sigui exclòs de l'atenció social pel seu origen o nacionalitat

46. Identificar les limitacions en l'atenció a les persones sense sostre en situació administrativa irregular per part de l'administració

La XAPSELL i l'Ajuntament incorporaran a la Diangosi del 2017 una identificació dels límits jurídics i funcionals en l'atenció social a persones en situació administrativa irregular.

47. Establir espais de coordinació entre entitats i administració municipal per a l'atenció als casos d'exclusió administrativa

S'establiran mecanismes de coordinació entre administració municipal i entitats per tal de garantir que ningú es quedi sense atenció a causa de la seva situació administrativa.

Obj. 6.2. Crear itineraris específics per la regularització de persones sense llar en situació administrativa irregular

48. Crear espais de coordinació amb Barcelona Activa i promoció econòmica

Durant el 2016, la Direcció de Serveis d'Intervenció Social de l'Ajuntament de Barcelona i Barcelona Activa han revisat les eines per generar oportunitats d'ocupació a fi d'adaptar el seu funcionament a les necessitats de les persones en situació de vulnerabilitat social extrema. Una de les mesures fruit d'aquesta revisió és la creació de plans d'ocupació de 12 mesos que facilitin processos de regularització. La XASPLL debatrà sobre el funcionament d'aquests plans durant el 2017 per cercar estratègies de cooperació entre entitats i agències de promoció econòmica municipals.

49. Explorar l'auto-ocupació a través d'iniciatives cooperatives que permetin processos de regularització

Les entitats de la XASPLL crearan espais d'autoformació en empeneduria cooperativa i iniciaran relacions amb la Xarxa d'Economia Solidaria de Catalunya per explorar metodologies de creació de sistemes cooperatius d'auto-ocupació.

EIX 7. Generar coneixement per millorar les polítiques i per transformar la precepció social del sensellarisme

Obj. 7.1. Incorporar la perspectiva de gènere en les reformes dels equipaments residencials col·lectius previstes

50. Aplicar les recomanacions resultants del grup de treball sobre dones al carrer

El grup de treball sobre dones al carrer de la XASPLL ha estat treballant durant 2016 per elaborar propostes concrets d'introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció i en el disseny dels serveis d'entitats i administració. Els resultats d'aquest primer semestre de treball es presentaran i es debatran en una jornada la darrera setmana de novembre.

51. Crear places en habitatges individuals de llarga durada reservades per a dones

Les entitats que ampliiïn les seves places residencials, en especial aquelles que siguin de llarga durada, asseguraran una reserva per dones soles.

Durant 2018, el Centre Assís obrirà el recurs residencial "Dones amb Llar" que comptarà amb 10 apartaments amb serveis compartits per dones en situació de carrer. El recurs serà concertat amb l'Ajuntament de Barcelona.

Obj. 7.4. Garantir la perspectiva de gènere en l'elaboració de protocols de prevenció de la violència

52. Incorporar els serveis d'atenció a les dones víctimes de violència en el procés d'elaboració de protocols contra la violència cap a les persones sense sostre

El grup de treball sobre dones al carrer de la XASPLL vetllarà per incorporar la mirada dels serveis d'atenció a les persones víctimes de violència i de persones expertes en el procés d'elaboració de protocols contra l'aporofobia i els delictes d'odi contra les persones sense sostre.

EIX 8. Generar coneixement per millorar les polítiques i per transformar la precepció social del sensellarisme

Obj. 8.1 Combatre l'estigma social de les persones sense sostre i sense llar

53. Realitzar una campanya comunicativa de sensibilització de la XAPSLL

Des de finals del 2016 i fins les primeres setmanes de 2017, la XAPSLL ha posat en marxa la campanya "Podries ser tu", orientada a trencar els estereotips que emmascaren la realitat de les persones sense sostre i sense llar.

54. Difondre les recomanacions i la guia per al tractament mediàtic del sensellarisme

La comissió de comunicació de la XAPSLL ha publicat al novembre de 2016 dos documents de referència per al tractament mediàtic del sensellarisme orientats a la formació de professionals de la comunicació. Durant el 2017 es difondran els documents entre professionals i estudiants de periodisme.

55. Impulsar el treball comunitari entre els equips de carrer (municipals i d'entitats)

Els equips de carrer del SIS i de les entitats que treballen en medi obert amb voluntariat es trobaran per debatre i impulsar el treball comunitari i de conscienciació del veïnat de la ciutat.

56. Generar espais de sensibilització ciutadana a través dels recomptes

Es reforçarà la formació i els espais de sensibilització de les persones que participin als recomptes previstos per al 2017, 2018 i 2019.

Obj. 8.2. Ampliar el coneixement de la XAPSLL sobre totes les formes de sensellarisme que afecten les persones de la ciutat

57. Realitzar un recompte anual de persones dormint al carrer i en equipaments

L'Ajuntament de Barcelona garantirà la realització d'un recompte anual de persones dormint al carrer i en equipaments fins al 2019. Els recursos materials i humans els aportarà el SIS i la metodologia i el procés de recompte seran coordinats per la comissió de diagnosi de la XAPSLL.

58. Realitzar un informe diagnosi cada dos anys que permeti recollir les dades i aportar nou coneixement i anàlisi sobre la situació del sensellarisme a la ciutat.

Les series estadístiques generades per la XAPSLL amb els recomptes es completarà amb projectes d'aprofundiment en el coneixement de la situació del sensellarisme a la ciutat que es publicarà en l'informe de Diagnosi cada dos anys.

59. Publicar un número de la Revista Barcelona Societat dedicat al sensellarisme

Al 2016 l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona reprendrà la publicació de la revista de coneixement social Barcelona Societat. El primer número de la nova etapa serà dedicat al sensellarisme i a les polítiques per fer-hi front.

60. Incorporar a les dades anuals que recull la XAPSLL dades sobre tots les categories ETHOS

L'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona sistematitzarà la informació disponible de l'administració municipal i altres administracions públiques per fer una estimació anual de les situacions d'exclusió residencial a la ciutat segons les categories ETHOS.

61. Realitzar i compartir l'avaluació independent del programa "Primer la llar"

El Departament d'Atenció a Persones Vulnerables de l'Ajuntament de Barcelona ha encarregat una avaluació independent del programa "Primer la Llar". Avaluació de retorn social de la inversió que realitzarà IVALUA els anys 2016, 2017 i 2018 (amb un cost de 40.000 euros).

L'Ajuntament també cofinancia amb la Universitat de Barcelona un projecte d'investigació sobre els canvis que provoquen les metodologies Housing First en l'aproximació professional a la problemàtica del sensellarisme, per tal de generar coneixement útil per la transformació de la praxi professional de treballadors i treballadores socials en la implementació de programes des de la perspectiva de la garantia de drets. El projecte es desenvoluparà entre 2016 i 2019 i tindrà un cost total de 610.529 euros, dels quals l'Ajuntament aportarà 264.875 euros.

62. Compartir coneixement sobre els assentaments a la XAPSLL

El SIS incorporarà informació qualitativa i quantitativa sobre l'evolució dels assentaments i altres situacions d'infra-habitatge als informes mensuals que comparteix amb les entitats de la XAPSLL

63. Editar i publicar un informe de diagnosi del funcionament dels serveis del programa municipal d'atenció a les persones sense llar de l'Ajuntament de Barcelona

L'Ajuntament de Barcelona publicarà i compartirà amb les entitats de la XAPSLL l'informe de diagnosi dels serveis i equipaments del programa municipal d'atenció a persones sense llar elaborat a partir del procés de debat amb els i les professionals per al disseny del present pla.

EIX 9. Coresponsabilitat i treball en xarxa

Obj. 9.1. Facilitar el coneixement mutu entre les entitats de la XAPSLL i dels recursos que la ciutat posa al servei de les persones sense llar

64. Incrementar el coneixement de la Xarxa: dinamitzar la circulació d'informació.

LA XAPSLL impulsara la renovació del catàleg de serveis i dissenyarà un procés de renovació del mateix per disposar d'informació actualitzada a la seva pàgina web sobre els serveis que ofereixen les entitats membres.

65. Impulsar un projecte de base de dades compartida de persones usuàries de serveis

Durant 2017, la XAPSLL estudiarà la viabilitat jurídica i tècnica de crear una base de dades compartida de persones usuàries dels serveis.

66. Debatre i elaborar un model d'intervenció social amb persones sense sostre i sense llar a Barcelona

Durant 2017 i 2018, la XAPSLL crearà els espais adequats per sistematitzar un model d'intervenció social propi per atendre a les persones sense sostre i sense llar a la ciutat.

Obj. 9.2. Establir mecanismes d'interlocució i d'incidència de la XAPSLL amb altres administracions públiques

67. Crear espais de coordinació i diàleg amb els serveis sanitaris (Generalitat de Catalunya)

Les entitats que estan participant en el procés d'elaboració d'una estratègia integral catalana d'atenció a les persones sense llar impulsaran la creació d'espais de coordinació i diàleg amb el Servei Català de la Salut.

68. Crear espais de coordinació i diàleg amb els cos dels Mossos d'Esquadra seguretat

Les entitats que estan participant en el procés d'elaboració d'una estratègia integral catalana d'atenció a les persones sense llar impulsaran la creació d'espais de coordinació i diàleg amb el cos dels Mossos d'Esquadra.

69. Crear espais de coordinació i diàleg amb la Direcció General d'Institucions Penitenciàries

Les entitats que estan participant en el procés d'elaboració d'una estratègia integral catalana d'atenció a les persones sense llar impulsaran la creació d'espais de coordinació i diàleg amb la Direcció General d'Institucions Penitenciàries

69. Crear espais de debat a la XAPSLL per fixar una estratègia compartida de comunicació de l'impacte de la legislació d'estrangeria sobre el sensellarisme a la ciutat

La XAPSLL crearà espais de debat per fixar una estratègia compartida de comunicació de l'impacte de la legislació d'estrangeria sobre el sensellarisme a la ciutat

La XAPSLL dedicarà els seus esforços de recerca i diagnosi a l'efecte de l'exclusió administrativa sobre els factors de risc de sensellarisme i publicarà i divulgarà els resultats en la Diagnosi 2019.

5. Compromisos municipals i recursos econòmics

El llistat d'actuacions relacionades a l'epígraf 4 comprometen i impliquen amb diferents intensitats al conjunt de les àrees de l'Ajuntament de Barcelona i a les entitats de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar. La major part de les actuacions que requereixen una ampliació dels recursos econòmics o inversions, recauen sobre l'Àrea de Drets Socials. A continuació es resumeixen les implicacions del present pla i l'assignació de recursos a les polítiques de lluita contra el sensellarisme liderades per aquesta àrea.

5.1. Inversions previstes 2016-2019

L'Ajuntament de Barcelona preveu invertir 5 milions d'euros en la millora i ampliació d'equipaments destinats a l'atenció a les persones sense llar.

Es treballarà en la reforma dels Centres de Primera Acol·lida de Zona Franca i de Sarrià per millorar les condicions privacitat reduint el nombre de persones per habitació, i per ampliar els espais relacionals i d'activitats.

En el CPA de Zona Franca es remodelarà la zona de dormitoris en habitacions més petites i s'ampliaran les zones relacionals i d'activitats. En el CPA de Sarrià es realitzarà una ampliació del nombre de places i una reorganització dels dormitoris en habitacions més petites. Es preveu un increment del nombre de places, tot i que l'objectiu de les reformes és millorar les condicions de vida dels residents.

Part de la inversió es destinarà a millorar el Centre d'Atenció Nocturna d'Emergències (CANE) per permetre ampliar el calendari d'obertura.

5.2. Previsió de creixement del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar

El Programa Municipal d'Atenció a les Persones Sense Llar creix en recursos residencials i en capacitat d'atenció a través de Serveis d'Intervenció Social a l'Espai Públic.

Creixement en equipaments

Al novembre de 2016 ja ha entrat en funcionament al carrer St. Pere Més Baix un equipament d'allotjaments individuals amb serveis col·lectius per famílies de 48 places, amb una dotació pressupostària anual de 230.962,94

Cal Muns serà un recurs residencial de 41 places destinat a atendre persones sense llar amb problemes de salut mental. Es tracta d'un recurs concertat amb la Fundació Sant Pere Claver que entrarà en funcionament el primer trimestre de 2017 amb una dotació pressupostària d'1.149.750 euros anuals.

A finals de 2017 es posarà en marxa un centre residencial de 20 places per a nois i noies sense llar amb una dotació pressupostària de 500.000 euros anuals.

A finals de 2017 s'acabarà la construcció d'un equipament residencial d'allotjaments individuals amb serveis col·lectius al carrer Tànger. Pendent d'assignació pressupostària. Estarà en funcionament l'any 2018.

A finals de 2017 s'acabarà la construcció d'un equipament residencial d'allotjaments individuals amb serveis col·lectius al carrer Ali Bei. Pendent d'assignació pressupostària. Estarà en funcionament l'any 2018.

Creixement del programa Primer la Llar (Housing First)

L'Ajuntament de Barcelona ha assolit durant el 2016 la posada en marxa de 50 habitatges en el programa Primer la Llar i financia 15 habitatges del programa Habitat de RAIS Fundació. Una de les principals dificultats del programa Primer la Llar és que el contracte iniciat a mitjans de 2015 obliga a les entitats gestores de llogar els pisos al mercat. L'increment dels preus dels lloguers a la ciutat i la gran demanda ha fet que el creixement del programa fos més lent del que estava previst.

Durant 2017, el programa Primer la Llar creixerà en 50 habitatges a través de la incorporació d'habitatge públic provinent del Patronat Municipal de l'Habitatge. Entre 2018 i 2019, es sumaran 50 pisos més al mateix programa.

Creixement i millores en els serveis d'intervenció social a l'espai públic

Millores en el nou contracte del Servei d'Inserció Social

Al gener de 2016 s'inicia l'execució del nou contracte del SIS. El contracte amplia el servei notablement passant dels 1.800.000 euros anuals de pressupost del contracte anterior als 2.846.492 euros anuals del contracte que comença i que preveu 2 anys d'execució prorrogables a 2 anys més.

S'ampliarà el nombre de professionals del 43 actuals a 57. D'aquests, 56 seran contractats a jornada completa i durant tot l'any, i 3 durant 4 mesos per executar la coordinació tècnica dels recomptes 2017, 2018 i 2019.

A continuació es detallen les millores previstes en el funcionament de l'Equip SIS Medi Obert (equip d'intervenció a l'espai públic):

1. Recursos humans
  - a. S'incorpora una figura de coordinació, amb funcions de direcció d'equip.
  - b. S'amplien 11 educadors socials més, amb un equip total de 28 educadors.
  - c. S'incorpora una figura de psicòleg, no existent anteriorment, que farà una primera valoració de l'estat de vulnerabilitat i la coordinació amb la xarxa de salut mental.
2. Metodologia i funcions
  - a. S'amplia la mirada a dinàmiques d'exclusió a l'espai públic
  - b. S'incorpora una perspectiva comunitària en la intervenció.
  - c. S'encarrega la definició de models d'intervenció en zones de la ciutat amb un especial impacte, com els intercanviadors de transport.
  - d. S'incorpora el recompte anual com una de les tasques a fer en col·laboració amb la XAPSLL: a determinar un número de professionals del servei, alliberats durant 4 mesos.
  - e. S'incorpora la funció d'Observatori, per a poder analitzar la problemàtica a la ciutat i cercar estratègies d'intervenció
3. Espais i infraestructures
  - a. S'estableix un nou espai per al servei de referència que afavoreixi l'acollida. Es un espai de treball pensat per atendre a les persones usuàries: sala amb cafè, servei de rentadora lliure, connexió a internet, etc.
  - b. Els dispositius mòbils seran tipus tablets.

A continuació es detallen les millores previstes en el funcionament de l'Equip SIS Tractament:

1. Recursos humans
  - a. Es creen espais de treball de direcció interns a l'equip, operatius i funcionals.
  - b. Es proporcionen noves eines d'intervenció social de tractament.
2. Metodologia i funcions
  - a. S'amplia l'objecte del contracte a altres situacions d'infrahabitatge i sense vinculació territorial.
  - b. Es cerca desenvolupar un circuit d'atenció similar als CSS: administratiu/primer a collida/seguiment i tractament.

- c. Es defineix el servei coma referent municipal i com a xarxa d'atenció primària
- d. Es revisaran i actualitzaran protocols amb CSS, CUESB i equipaments de vulnerables.
- e. S'incorpora la funció d'Observatori, per aportar reflexió als espais de ciutat.

Milliores que afecten als dos equips:

1. Recursos humans.
  - a. S'incorpora una figura d'assessoria jurídica, amb una dedicació de 6 hores setmanals.
  - b. S'incorpora una figura d'assessorament mèdic, amb una dedicació de 6 hores setmanals.
  - c. S'incorpora un suport administratiu a jornada completa.
2. Altres recursos
  - a. S'estableixen els mateixos criteris que a SSBB per l'accés a ajuts econòmics, malgrat el pressupost és inferior: 140.000 euros.
  - b. Es manté una partida econòmica per a contingents especials: 24.000 euros.
3. Espais i infraestructures
  - a. S'incrementa les unitats mòbils: 2 unitats mòbils, una d'elles adaptades, respecte una única en el contracte anterior.

Milliores en el nou contracte de l'Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars (OPAI)

A finals de 2015 l'OPAI es va incorporar com a servei al Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic per la consideració dels assentaments irregulars com una expressió de sensellarisme.

Al maig de 2017 s'adjudicarà el nou contracte d'aquest servei definit a partir de les següents funcions:

- Observatori dels assentaments i de les seves dinàmiques a la ciutat fent prospecció, anàlisi, i disseny i implementació de projectes.
- Centralització de la informació i font de referència de les dades, fluxos i tendències dels assentaments i dinàmiques d'assentament a nivell de ciutat.
- Atenció socioeducativa, amb un programa de recursos propi.
- Derivació i coordinació amb serveis d'atenció social municipal (SIS, SAIER, SISFA rom) per a l'atenció i tractament de les necessitats socials.
- Abordatge comunitari en l'entorn dels assentaments per facilitar la convivència i la cohesió social.

Es preveu un increment pressupostari de 274.000 euros anuals a partir de l'inici de l'execució del nou contracte.

Les milliores previstes en el proper contracte són les següents:

1. Recursos humans
  - a. S'amplia el nombre de treballadors: dels 6 actuals als 9/10 futurs.
  - b. S'incorporen perfils d'educador/a social per l'atenció socioeducativa

- c. S'estableix una part de l'horari de dedicació flexible per donar resposta a necessitats en els assentaments en franges horàries de tarda i/o nit.
  - d. S'organitzaran equips de home/dona per a la prospecció i l'atenció.
2. Metodologia i funcions
- a. S'amplia l'atenció a totes les persones que viuen en assentaments o en d'altres infrahabitatges amb dinàmiques d'assentament.
  - b. Es defineix el programa de serveis propi de l'OPAI, que delimitarà la seva intervenció.
  - c. S'incorpora com a metodologia imprescindible per la intervenció la definició dels Plans de treball, a valorar i desenvolupar pels educador/a social, i comunicats i consensuats amb la persona atesa.
  - d. Es contempla la derivació a d'altres serveis d'atenció social per formular plans de treball conjunts i poder intervenir de manera més integral. Això comporta una coordinació més sistemàtica.
  - e. Es contempla la derivació a la inversa: des dels serveis d'atenció social a l'OPAI. Això suposarà un pla de treball conjunt, com en el cas de les derivacions.
  - f. S'incorpora l'abordatge comunitari tant en la fase de prospecció com en la d'atenció.
  - g. Es facilitaran des de l'Ajuntament les eines i instruments metodològics per a poder desenvolupar l'activitat: models, criteris, indicadors ...
  - h. S'establiran els protocols i procediments necessaris per articular les noves funcions amb la resta de serveis que intervenen en un equipament.
3. Espais i infraestructures
- a. Es traslladaran a la planta entresol de l'edifici de València, amb entrada més independent de la resta de la Gerència i amb major accessibilitat als usuaris.

5.3. Recerca i coneixement

L'Ajuntament de Barcelona es compromet a finançar els recomptes de la XASPLL de 2016, 2017, 2018 i 2019, introduint la seva dinamització en el pressupost i les funcions de l'equip de SIS Medi Obert.

Durant 2016, 2017 i 2018, es realitzarà una avaluació del retorn social de la inversió en el programa Primer la Llar. S'ha dotat l'estudi amb un pressupost de 40.000 euros i serà realitzat per l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (IVALUA).

L'Ajuntament també cofinancia amb la Universitat de Barcelona un projecte d'investigació sobre els canvis que provoquen les metodologies Housing First en l'aproximació professional a la problemàtica del sensellarisme, per tal de generar coneixement útil per la transformació de la praxi professional de treballadors i treballadores socials en la implementació de programes des de la perspectiva de la garantia de drets. El projecte es desenvoluparà entre 2016 i 2019 i tindrà un cost total de 610.529 euros, dels quals l'Ajuntament aportarà 264.875 euros.

